

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
Кафедра перекладознавства імені Миколи Лукаша

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № ____
від «____» листопада 2025 р.
Завідувач кафедри Ребрій О.В.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
АНАЛІЗ ТРУДНОЩІВ УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ З
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ**

Виконавець:

студентка: II курсу магістратури,
групи АМПЗ-62
Михайлицька Анна Ігорівна

Керівник роботи:

Ковальчук Наталя Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:
кількість балів: _____

Підпис керівника

Кваліфікаційну магістерську роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № ____ від «____» _____ 2025 р.

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОЦЕСУ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ	7
1.1 Місце, роль та зміст усного перекладу в структурі перекладацької компетентності як мети фахового навчання майбутніх перекладачів	7
1.2 Поняття «еквівалентності» і «адекватності» у перекладі та способи їх досягнення	14
Висновки за Розділом 1	23
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДНОЩІВ ПРИ НАВЧАННІ УСНОМУ ПОСЛІДОВНОМУ ПЕРЕКЛАДУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ	24
2.1. Типи та види перекладацьких труднощів усного перекладу	24
2.2. Типи та види перекладацьких труднощів усного послідовного перекладу	28
2.3 Типи та види перекладацьких помилок в усному послідовному перекладі	33
Висновки за Розділом 2	37
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДНОЩІВ І ПОМИЛОК ПРИ ВИКОНАННІ УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ МАЙБУТНІМИ ПЕРЕКЛАДАЧАМИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ.....	388
3.1 Аналіз помилок при виконанні усного послідовного перекладу майбутніми перекладачами з української мови на англійську мову	388
3.2 Методичні рекомендації щодо подолання труднощів усного послідовного перекладу з української мови на англійську мову	444
Висновки за Розділом 3	488
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	500
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	533
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	633
ДОДАТКИ.....	644
ДОДАТОК А.....	644
ДОДАТОК Б	655
ДОДАТОК В.....	666
SUMMARY	677

ВСТУП

Усний послідовний переклад посідає важливе місце у професійній підготовці майбутніх перекладачів. В умовах глобалізації та активізації міжнародних контактів України зростає потреба у фахівцях, здатних забезпечувати ефективну міжкультурну комунікацію. Цей вид діяльності потребує не лише знання мов, а й високого рівня когнітивної, лексико-граматичної, комунікативної та просодичної компетентностей. Він охоплює одночасне сприйняття, аналіз, запам'ятовування, відтворення та контроль мовлення.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності підготовки майбутніх перекладачів шляхом системного вивчення типових труднощів та помилок, що виникають під час усного послідовного перекладу з української мови на англійську. Це може сприяти вдосконаленню методики навчання, розвитку професійної компетентності та формуванню навичок точного та адекватного мовленєвого продукування.

Вітчизняні науковці, такі як Ребрій О. [12], Зінукова Н. [8], Смирнова М., Хоровець В. [14], Гончаренко Л. [5], Бойко Я. [1], а також зарубіжні – Лю Р. [41], Мозер-Мерсер Б. [32], Марангоз Е. [41], Зібер К. [55], Гілліс А. [36], Малау П. [40], у своїх дослідженнях приділяли увагу процесам усного перекладу. Вискушенко С. [2], Черноватий Л., Ольховська А. [16], Горошкін І. [6], Лебедь Л. [9], Наумова Ю., Комісаров К. [10], Онищенко М. [11], Турі Д. [59] та Чжан К. [64] висвітлювали у своїх працях складові перекладацької компетентності. Однак аналіз літератури показав, що аспекти, пов'язані з труднощами та помилками усного послідовного перекладу з української мови на англійську, а також розробка ефективних методичних рекомендацій для їх подолання потребують подальшого вивчення.

Об'єктом дослідження є процес усного послідовного перекладу з української мови на англійську мову.

Предметом дослідження - труднощі та помилки, що виникають під час виконання усного послідовного перекладу майбутніми перекладачами, а також способи їх подолання.

Метою дослідження є виявити основні труднощі, які виникають під час усного послідовного перекладу з української мови на англійську, та узагальнити методичні рекомендації для їх усунення.

Досягнення цієї мети потребувало виконання таких **завдань**:

1. Розкрити теоретичні засади усного послідовного перекладу в системі професійної підготовки майбутніх перекладачів.
2. З'ясувати сутність понять «еквівалентність» і «адекватність» у контексті усного перекладу.
3. Визначити основні типи та види труднощів і помилок, що виникають під час усного послідовного перекладу.
4. Провести аналіз перекладів майбутніх перекладачів для встановлення характеру типових помилок.
5. Зробити комплексний аналіз та узагальнити методичні рекомендації досліджень, спрямовані на підвищення якості усного послідовного перекладу.

Матеріалом дослідження стали оригінальний текст українською мовою, переклад - еталон, виконаний англійською мовою, переклад за допомогою машинної системи, а також результати усного послідовного перекладу студентів-бакалаврів кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша, ХНУ імені В.Н. Каразіна, представлені у вигляді аудіозаписів та їхніх текстових версій. Вибір такого матеріалу обґрунтований необхідністю комплексного аналізу перекладів майбутніх перекладачів та їх порівняння з еталонним перекладом та результатами машинного перекладу. Це дасть змогу оцінити рівень сформованості перекладацьких

умінь, мовленнєвої компетентності та ефективність комунікативних стратегій майбутніх перекладачів.

Для реалізації поставлених завдань були використані наступні **методи**:

- Описовий метод дозволив систематизувати та охарактеризувати особливості усного послідовного перекладу як різновиду перекладацької діяльності, а також окреслити його роль у професійній підготовці майбутніх перекладачів.

- Теоретичний метод використано для з'ясування сутності понять «еквівалентність» та «адекватність» у контексті усного перекладу шляхом вивчення наукових джерел, порівняння різних підходів і визначень, а також систематизації результатів теоретичних досліджень.

- Метод аналізу застосовувався для виявлення типових помилок і труднощів у перекладацькій діяльності, а також для оцінки рівня сформованості перекладацької компетентності та ефективності використання перекладацьких стратегій.

- Метод аналізу продуктів діяльності реалізовано під час прослуховування аудіозаписів перекладів, що дало змогу простежити практичні перекладацькі уміння, оцінити рівень мовленнєвої та когнітивної підготовки майбутніх перекладачів і виявити типові комунікативні труднощі.

- Метод синтезу застосовано для узагальнення результатів аналізу аудіозаписів та систематизації даних, що дозволило провести комплексний аналіз і узагальнити методики та підходи попередніх досліджень у сфері усного послідовного перекладу.

Наукова новизна дослідження полягає в аналізі труднощів та типових помилок послідовного перекладу з української мови на англійську. У роботі здійснено комплексне узагальнення попередніх напрацювань і запропоновано систематизований підхід до формування методичних рекомендацій, який інтегрує когнітивні, лінгвістичні та

методологічні аспекти і може бути використаний як основа для подальших досліджень у галузі перекладознавства.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх застосування в освітньому процесі під час вивчення дисциплін перекладацького циклу. Узагальнені у дослідженні спостереження та рекомендації можуть бути корисними для вдосконалення методики навчання усного послідовного перекладу, а також під час підготовки тренінгових занять, спрямованих на розвиток фахової компетентності майбутніх перекладачів.

Апробація результатів дослідження проводилась на студентській науковій конференції «Актуальні проблеми теорії, історії та методики навчання перекладу», яка була проведена 19 листопада 2025 року у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, а також при підготовці статті до збірки студентських праць кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна *InStatu Nascendi* (Випуск 26).

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів з висновками до них, загальних висновків, списку використаних джерел (67 джерел, з них іноземною мовою 50), додатків та англomовної анотації. Загальний обсяг роботи становить 70 сторінок, з них основна частина – 52 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ПРОЦЕСУ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ

1.1 Місце, роль та зміст усного перекладу в структурі перекладацької компетентності як мети фахового навчання майбутніх перекладачів

В підготовці майбутніх перекладачів усний переклад посідає центральне місце як ключовий компонент перекладацької компетентності та провідна мета навчання міжкультурній комунікації. Як доводить Марангоз Е., сучасні підходи до навчання зміщують акцент на формування культурної компетентності: перекладачі-інтерпретатори повинні володіти не лише мовними знаннями, а й глибоким розумінням соціокультурних контекстів для здійснення «нюансованої комунікації» [41, с.46]. Огляд Потапенко С. також вказує, що інтерпретаційна компетентність «йде далеко за межі просто двомовності», адже містить навички міжкультурної комунікації [47, с.2].

На думку О. Ребрія, усний переклад являє собою різновид перекладацької діяльності, за якого вихідний текст і його переклад існують у нефіксованій, динамічній формі. Це зумовлює одноразовість сприйняття перекладачем змісту оригіналу та унеможлиблює подальше звіряння чи редагування перекладу після його відтворення [12, с.43]. Ми поділяємо цю позицію та вважаємо, що така особливість істотно підвищує вимоги до швидкості та точності обробки інформації перекладачем у реальному часі.

Як зазначають Головня А. та співавтори, під час усного перекладу текст перекладу формується одночасно з надходженням оригінального висловлювання або відразу після його завершення. Термін «усний переклад», на думку дослідниць, відноситься як до процесу, так і до

результату, та охоплює два основні типи: синхронний та послідовний [12, с.13].

За Пападакіс Н. та ін., послідовний переклад характеризується тим, що перекладач розпочинає відтворення змісту лише після завершення промови оригіналу або її логічної частини. Під час цього процесу переклад може слідувати «поабзацно» - після групи речень, або «пофразно» - після окремих пропозицій. Цей тип перекладу особливо поширений у переговорах, інтерв'ю, ділових бесідах і лекціях, де важливо зберегти точність та адекватність комунікативної ситуації [45].

Згідно Ребрієм О., синхронний переклад - вид усного перекладу, під час якого перекладач сприймає мовлення доповідача і майже одночасно, із затримкою приблизно 2-3 секунди, відтворює його перекладеною мовою [12, с.44].

Отже, переклад у сучасному перекладознавстві розглядається не лише як мовний акт, а передусім як багаторівневий комунікативний процес, у якому перекладач виступає посередником між відправником та реципієнтом повідомлення. У цьому процесі особливе значення має декодування змісту висловлювання з мови-джерела та його адекватне відтворення мовою перекладу з урахуванням прагматичного навантаження.

На рис. 1 представлено узагальнену модель перекладу як комунікативного процесу декодування повідомлення.

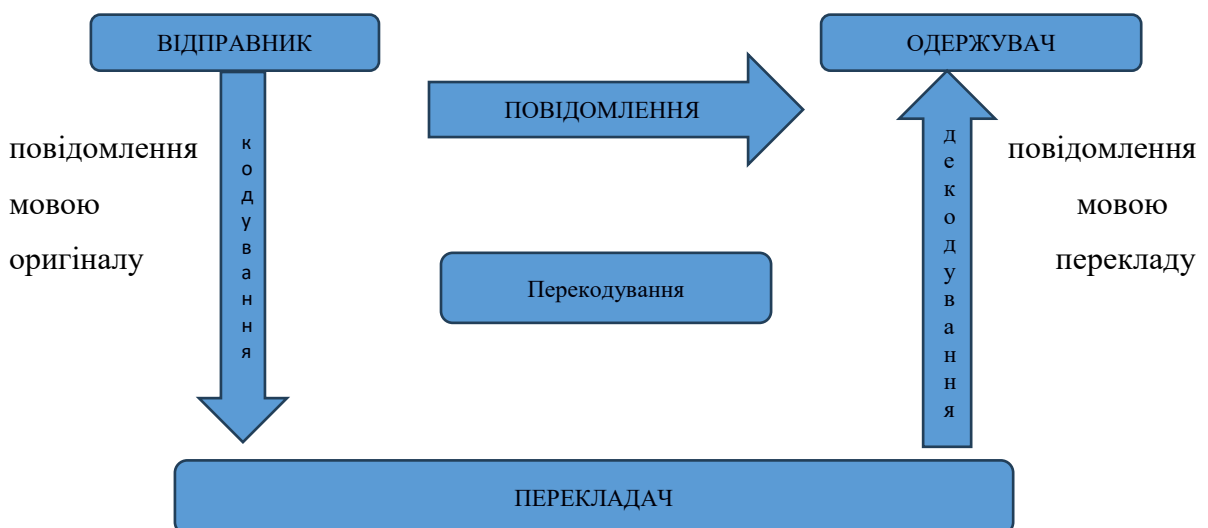


Рис.1. Переклад як комунікативний процес декодування змісту повідомлення

Згідно з Зібер К., класифікація усного перекладу охоплює:

- послідовний односторонній переклад (виступи);
- послідовний абзацно-фразовий односторонній переклад (лекції, виступи);
- послідовний абзацно-фразовий двосторонній переклад (переговори, інтерв'ю, бесіди);
- синхронний переклад [55].

На відміну від письмового, де перекладач має можливість редагування, усний переклад вимагає швидкого прийняття рішень та високої оперативності мовленнєвих дій. Це зумовлює особливу роль цього виду перекладу у формуванні перекладацької компетентності.

На думку Ванг В., послідовний переклад є базовим етапом підготовки перекладача, оскільки він розвиває:

1. навички слухового сприйняття;
2. пам'ять і здатність утримувати великі фрагменти інформації;
3. аналітичне мислення;
4. швидке прийняття рішень щодо еквівалентності та адекватності [63].

Поняття перекладацької компетентності, в свою чергу, розглядається у сучасних дослідженнях як багатовимірна категорія, що охоплює лінгвістичний, соціокультурний, когнітивний, комунікативний і стратегічний компоненти. Саме усний переклад інтегрує всі ці складові, оскільки перекладач має не лише знати мову та культуру, але й застосовувати стратегії міжмовної комунікації у реальному часі.

Згідно з оглядом Гончаренко Л., перекладацька компетентність - це «складний комплекс, що містить знання мови оригіналу і перекладу,

знання предметної галузі, контрастивні знання та вміння кодувати/декодувати» [5, с.19].

Онищенко М. акцентує, що перекладацька компетентність - це «інтегрована характеристика, яка передбачає здатність здійснювати переклад автентичних текстів» та містить мовну, фахову, технологічну, дослідницьку, міжкультурну компетенції, а також компетенцію у сфері послуг [11].

Горошкін І. у своїй роботі зауважує, що за різними класифікаціями, складові перекладацької компетентності містять, наприклад (за Поршнєвою О.):

- мовну/білінгвальну компетентність (знання цільової та вихідної мов);
- дискурсивну (комунікативну) компетентність (вміння аналізувати та відтворювати комунікативні структури, кодувати/декодувати повідомлення);
- професійно-галузеву компетентність (знання тематичної галузі тексту);
- технологічну компетентність (володіння ІКТ та методами перекладу);
- міжкультурну/культурологічну компетентність (розуміння культурних контекстів джерела і аудиторії);
- психологічну (особистісну) компетентність (стресостійкість, саморегуляція тощо) [6].

Професійна підготовка перекладачів, за Савченко О., має ґрунтуватися на соціокультурному підході, містить розвиток металінгвістичних і метакогнітивних компетентностей, а також медіаграмотності для критичної оцінки та аналізу інформації у сучасному медійному просторі [13, с.91].

Слід зазначити, що різні автори включають в інші моделі ще додаткові елементи. Наприклад, Лебедь Л. та ін., виділяють стратегічний

та професійно-етичний рівні реалізації компетентності [9, с.346], а Європейська мережа ЕМТ додає цифрову грамотність, міжособистісну (інтерперсональну) і підприємницьку компетенції (здатність перекладача ефективно діяти в ринковому середовищі, самостійно керуючи професійним розвитком і кар'єрою) [31].

Проте всі узгоджуються, що усний переклад (усна інтерпретація) у структурі фахової компетентності займає значне місце. В першу чергу через те, що сам перекладач виконує роль усного комунікатора між джерелом і цільовою аудиторією. Зокрема, у дидактичних матеріалах наголошується: «перекладач мусить розглядатися як активний перекладач акту спілкування між відправником та адресатом повідомлення» [28]. Інакше кажучи, інтерпретаційна компетентність зумовлює володіння цільоорієнтованими стратегіями обробки мовлення і навичками передачі змісту усною мовою.

За дослідженнями українських авторів, інтерпретаційна частина перекладацької компетентності обмежено виділяється навіть у теоретичних моделях, тож її місце часто поєднують із психологічною чи стресовою складовою.

Наумова Ю. та Комісаров К. показують, що «значна частина перекладацької компетентності - це лінгвістичні та паралінгвістичні знання та вміння, тоді як психологічний компонент практично не виокремлений». Водночас дослідники підкреслюють, що інтерпретатори піддаються високим стресам та вигоранню, тому психологічна компетентність (стресостійкість, емоційна саморегуляція тощо) повинна бути включена в навчальні програми фахівців усного перекладу [10, с.60]. На думку дослідників, цю психологічно-особистісну складову можна ототожнити з «особистісною компетентністю» у моделі Черноватого Л. та Ольховської А., яка охоплює психофізіологічні можливості, пам'ять, увагу й сприяє стійкості перекладача під час інтерпретації [16].

На думку Черноватого Л., якість перекладу безпосередньо залежить від рівня сформованості професійної компетентності перекладача, яку в узагальненому вигляді можна визначити як здатність здійснювати переклад на професійному рівні в межах конкретного виду усного перекладу [15, с.163].

Зміст усного перекладу як частини компетентності перекладача охоплює специфічні вміння та стратегії, що доповнюють писемний переклад. Дослідники наголошують на важливості міжкультурних навичок, навичок слухання і оперативного перефразування тощо. Зокрема, Ванг В. описує інтерпретаційну компетентність як багатовимірну: лінгвістична трансферна компетенція є її ядром, доповнюваним культурною компетентністю й вмінням керувати взаємодією [63].

Аналогічно Сеттон Р. та Дорант А. виокремлюють чотири ключові елементи інтерпретаційної компетентності: двомовну майстерність, необхідні знання, практичні вміння, професіоналізм [56].

Класики інтерпретознавства - Гайл Д. (моделі зусиль) [35], Пьохгакер Ф. (інтерпретаційні парадигми, окреслення поля *Interpreting Studies*) [46], Розан Дж.-Ф. [54] (принципи нотування), Гіллс А. (систематизація навчання нотування) [36], а також навчальні тексти Сеттона Р. і Доранта А. [56] - заклали основу розуміння місця та ролі усного перекладу в структурі перекладацької компетентності. Їхні дослідження визначили, що усний переклад виходить за межі простої передачі лексичних одиниць, а функціонує як комплексна когнітивна діяльність, що інтегрує багатоканальну обробку інформації, роботу короткочасної пам'яті, дискурсивну організацію мовлення та стратегічне управління ресурсами.

У третьому виданні «*Introducing Interpreting Studies*» Пьохгакер Ф. підсумовує теоретичні напрями, поєднуючи когнітивний поворот з соціальними й технологічними вимірами професії, що підтверджує

стратегічний характер інтерпретаційної компетентності як мети навчання [46].

Оновлена версія моделей зусиль Гайла Д. деталізує конкуренцію між слуханням/аналізом, пам'яттю, продукцією та координацією, акцентуючи на тому, що ключовим змістом професійної підготовки є саме вміння розподіляти ресурси й підтримувати ефективність у стресових умовах [35].

Практикоорієнтовані курси, зокрема «Conference Interpreting: A Complete Course» Сеттона Р. та Доранта А., демонструють, що формування перекладацької компетентності в усному перекладі містить не лише технічні навички (аналіз дискурсу, підготовку термінології), а й соціальні аспекти - взаємодію з модератором, дотримання етикету, роботу в команді, тобто інтеграцію мовних і комунікативних стратегій у професійну діяльність [56].

Європейська рамкова програма ЕМТ (2022) у своєму оновленому профілі також підтверджує багатовимірність перекладацької компетентності: вона охоплює лінгвістичні, соціолінгвістичні, культурні й транскультурні навички, які доповнюються критичними та етичними компетенціями, формуючи «трансверсальний набір навичок» майбутнього перекладача [31]. Таким чином, місце усного перекладу в структурі перекладацької компетентності визначається як центральне, адже саме він забезпечує інтеграцію когнітивних, мовних і соціальних складових у професійній практиці.

Аналізуючи сучасні підходи до вивчення послідовного перекладу, варто наголосити, що дослідники приділяють особливу увагу професійним умінням перекладача, без яких неможливе якісне виконання перекладацької діяльності.

Гончаренко Л. у своїй праці акцентує на тому, що важливим є не лише знання мовних систем, а й здатність інтегрувати когнітивні, комунікативні та риторичні навички в єдиний цілісний процес. Авторка

підкреслює, що перекладач повинен не стільки відтворювати мовний матеріал дослівно, скільки оперувати смисловими блоками, забезпечуючи точність і зрозумілість висловлювання. Саме у цьому контексті Гончаренко Л. виділяє низку компетенцій, що визначають зміст перекладацької діяльності, а саме:

- уважне слухання та виділення головного;
- узагальнення смислу, а не запам'ятовування дослівно;
- швидке та правильне мовне відтворення;
- володіння технікою публічного мовлення [5, с.20].

Ключовими показниками сформованості перекладацької компетентності в усному перекладі виступають поняття еквівалентності та адекватності. Еквівалентність забезпечує збереження змісту оригінального повідомлення, тоді як адекватність передбачає відповідність перекладу комунікативній ситуації, жанровим та культурним нормам цільової мови. Під час усного перекладу ці категорії набувають особливого значення, оскільки перекладач змушений балансувати між точністю змісту та вимогами ситуації спілкування.

Отже, усний переклад є центральним компонентом перекладацької компетентності майбутніх фахівців, оскільки поєднує лінгвістичні, когнітивні, соціокультурні та психологічні складові професійної підготовки. Він вимагає від перекладача не лише двомовності, а й уміння працювати зі змістовими блоками, застосовувати стратегії міжкультурної комунікації та зберігати еквівалентність та адекватність у реальному часі.

1.2 Поняття «еквівалентності» і «адекватності» у перекладі та способи їх досягнення

У класичній традиції поняття «еквівалентності» розглядалося як цільовий стан відповідності між вихідним і цільовим текстом. Основоположниками цієї дискусії вважаються Найда Є. [44] та Кетфорд Дж. [23]. Найда Є. розрізняв «формальну» та «динамічну/функціональну»

еквівалентність, акцентуючи увагу на реакції реципієнта, тоді як Кетфорд Д. виділяв формальну або текстову еквівалентність, а Коллер В. [38] пропонував класифікацію на різні види: денотативну, конотативну, текстово-нормативну, прагматичну та формально-естетичну. Бейкер М. [19, с.89], у свою чергу, аналізував рівні еквівалентності - на словниковому, граматичному, текстовому та прагматичному рівнях.

Додатково, Хаус Д. розрізняла переклад «overt» та «covert», звертаючи увагу на контрольований «доместикаційний» ефект, тоді як Турі Г. акцентував на протиставленні категорій «adequacy» і «acceptability»: перша визначає орієнтацію на норми вихідної системи, а друга - підпорядкування нормам та очікуванням цільової культури [59]. У рамках ізраїльсько-нідерландської школи це протиставлення відображає баланс між «адекватністю» перекладу до джерела і «прийнятністю» для адресата. Пізніші функціоналісти значно змістили акцент із формальної рівності мовних одиниць на відповідність перекладу цільовій меті (skopos) та його функції в культурі реципієнта.

Отже, початкова координатна сітка для аналізу еквівалентності охоплює не лише формально-текстові параметри, а й прагматичні, культурні та функціональні аспекти перекладу. У такий спосіб від концепції суто формальної відповідності мовних одиниць поступово здійснено перехід до інтегрованого розуміння еквівалентності й адекватності.

Сучасні підходи підкреслюють, що еквівалентність і адекватність не є взаємовиключними, а радше утворюють взаємопов'язані вектори, які уточнюються завданням, жанром, нормами та очікуваннями цільової спільноти. Водночас новітні праці критикують «сильні» онтологізації еквівалентності, пропонуючи більш «гнучкі» та процесуальні моделі.

Наприклад, Робінсон Д. показує, що «динамічна» еквівалентність Найди Є. не зводиться до «вільного» перекладу, а радше передбачає співвіднесення перекладацьких рішень з очікуваною реакцією адресата та

жанрово-дискурсивними конвенціями. У 2020 р. дослідник аргументує необхідність «перезапуску» концепту крізь призму міжкультурної медіації та етичної відповідальності перекладача, а не лише «ефекту на читача» [53, с.371]. Ідею переосмислення підтримує Больдюк Є., який через фігуру аналогії показує: там, де «строга рівність» неможлива, аналогічне відтворення смислової структури й функції стає робочим замінником «еквівалента»; це зближує еквівалентність із процедурою моделювання функціональної подібності, а не буквальної тотожності [21].

Сучасні емпіричні студії з професійного поля демонструють, що практичні «критерії адекватності» часто кодуються як керування ризиками. У великій анкеті серед перекладачів-юристів Хрома М. показує: «буквальні еквіваленти» сприймаються як безпечніші, однак із досвідом перекладачі частіше обирають «вільніші» стратегії там, де буквальна відповідність породжує термінологічні чи прагматичні збої [26]. Тобто «адекватність» у правовому дискурсі - це оптимізація між точністю, нормами домену та прийнятністю для адресата, а не проста «вірність форми».

Схожу логіку математизує Прієто Рамос Ф. [48], вибудовуючи рамку якості для спеціалізованого/правового перекладу: адекватність дорівнює операціоналізованій відповідності функції документа (ціль, адресат, регуляторні вимоги) плюс керування термінологічним ризиком - і саме у цьому сенсі «еквівалентність» терміну стає лише одним із параметрів загальної адекватності.

Ренджьох-Коркуз А. [49] пропонує семіотичне переосмислення: еквівалентність - не абсолют, а категорія, яку доцільно описувати крізь призму універсалій (іконічність, індексальність, символічність) і багаторівневих відповідностей (змістових, формальних, прагматичних). Це дозволяє уникнути «або/або» між еквівалентністю та адекватністю і

мислити їх як взаємопов'язані вектори, що уточнюються завданням, жанром і нормами спільноти практики.

У юридичній комунікації Ангермайєр П. показує, що судові/адміністративні контексти часто вимагають руху «поза» буквальним пошуком відповідників: інституційні ролі, дискурсивні конвенції й очікування сторін змушують інтерпретаторів балансувати між буквою та функцією, де «еквівалентність» набуває процедурного, а не «словникового» характеру [18]. Звідси «адекватність» постає як відповідність інтерпретативним нормам конкретного поля практики.

Дам Х., досліджуючи погляди фахівців-перекладачів, фіксує розмаїття розумінь: від «еквівалентності як орієнтира» до «еквівалентності як міфу», тоді як у повсякденних рішеннях домінують критерії функційності, доречності, читабельності та відповідності жанровим очікуванням [28]. Це показало розмаїття дефініцій «перекладу» - від «строгої міжмовної заміни» до адаптаційно-медіативної діяльності. Чим ширше мислиться переклад як інтервенція в комунікацію, тим більше «еквівалентність» стає локальним, задачевим критерієм (для термінів, формулювань, правових посилань), а «адекватність» - глобальною властивістю рішення (чи справді текст виконує свою роботу в новому контексті). Це емпірично зближує «еквівалентність» (як ціль «змістової ізофункційності») і «адекватність» (як відповідність нормам і цілям комунікації) у спільну систему рішень [37]. Звідси випливає практичний висновок: навіть у «точних» доменах (право, стандарти) адекватність може вимагати контрольованої трансформації при збереженні функціональної сумісності.

Ферстер Хегренес К. [34] звертає увагу на поліцентричність норм перекладацької праці та зсув від «текстоцентризму» до ситуаційно-соціологічного погляду; у такій перспективі «еквівалентність» - локальна угода, вироблена в спільноті практики.

Окремо варто згадати новішу емпірику про «дефолтні переклади»: усталені вибори проявляють статистичний патерн наближення до норм цільової мови навіть ціною формальної «нееквівалентності» - знову ж, на користь прагматичної адекватності. У гуманітарно-правових доменах Годфрі Н. запроваджує «принцип fidelity», який передбачає рамкову лояльність до функції та норм, де буквальна рівність може бути вторинною [37].

Українська школа перекладознавства історично розводить «еквівалентність» (як мікро-властивість відповідників) і «адекватність» (як макро-властивість перекладу) - так, у праці Потапенко С., «адекватність» постає як комунікативна оптимальність із урахуванням жанру й адресата. На рівні міжнародної дискусії, пише Потапенко С., українські автори в англomовних журналах долучаються насамперед у площині корпусних і політичних студій перекладу, де «еквівалентність» концептуалізується як відповідність мережі значень і голосів, а не формальних структур [47, с.11].

Дослідниці Возна М. та Антонюк Н. на матеріалі інституційної академічної термінології (укр.↔англ.) показують градуїзованість «повної/часткової/близької/відсутньої» еквівалентності. Вони демонструють, як прагматичні настанови (адресат, жанр, стиль сайту університету) впливають на вибір відповідників, і як «адекватність» у таких середовищах часто означає стандартизованість, узгодженість з усталеними назвами інституцій/посад/підрозділів [61, с.9].

Черноватий Л., аналізуючи переклад англomовної фармакологічної термінології українською, наголошує, що точність у спеціалізованих текстах має не лише семантичний, а й нормативно-регулятивний вимір: адекватність перекладу забезпечується термінологічною уніфікацією, послідовним дотриманням міжнародних стандартів і стабільністю фахових найменувань [24, с.2].

Данильченко І. [29, с. 5] аналізує «конструкції сліпоти» («nominal patterns»), що позначають людей із порушенням зору в англійській та українській мовах, підкреслюючи, що ступінь еквівалентності значною мірою залежить від соціально-етичних норм та сучасної лексичної політики інклюзивності. Водночас «адекватність» перекладу передбачає не буквальність, а відповідність дискурсивним стандартам поваги та толерантності.

Довганчина Р. [30] переконливо демонструє, що заголовки/лід-абзаци в новинах підпорядковуються нормам локальних ЗМІ: формальна симетрія часто поступається заради «адекватності» жанровій економії, новинній оцінці події, нормам часових форм і прагматиці клікабельності. Це ілюструє залежність «еквівалентності» від жанрового «етикету».

На міжмовних новинних корпусах Феррарезі А. та Пістоля Е. пропонують метод автоматизованого розпізнавання типів «перекладацької спорідненості» (translated / partially translated / related / unrelated sentence pairs) з використанням ембедингів; на цій основі еквівалентність постає як «градієнтні» відношення, придатні до детекції у «компаративних» (comparative) корпусах [32, с.341]. Це суттєво зближує концепт еквівалентності з емпіричними практиками корпусної верифікації.

Кейс-дослідження стратегій глобалізації/локалізації Потапенка С. показує, як «адекватність» у художньо-публіцистичному дискурсі досягається керованою зміною ступеня «видимості» іншомовного елемента, тоді як «еквівалентність» реалізується не лише в денотативній площині, а й у прагматичній - через компенсаторні прийоми (експлікації, модифікації кадрювання події, ін.) [47, с.6].

Цуї А. підкреслює, що перекладні еквіваленти функціонують як особливі вузли двомовного лексикону, активуючись швидше та впливаючи на доступ до значення [60].

Флочча С. підтверджує, що ці еквіваленти відіграють важливу роль у ранньому двомовному розвитку, демонструючи, що еквівалентність у перекладі має не лише нормативний, а й когнітивний аспект [33].

У публікаціях, присвячених адаптації інструментів оцінювання (клінічних шкал та опитувальників), за Пападакіс Н. та ін. перекладно-адаптаційні протоколи передбачають доведення семантичної й концептуальної еквівалентності, «міжкультурної адекватності» та стабільності метрики [45]. Тут «адекватність» є перевіреною еквівалентністю на рівні конструкту, а способи її досягнення - багатокрокова процедура: пряма/зворотна локалізація, експертні панелі, когнітивні інтерв'ю, пілотування.

Аналогічно, у відкритому доступі у сфері охорони здоров'я Кручиньйо С. та співавторами було наголошено на обов'язковому поєднанні процедурного контролю (узгодження термінології, комітети експертів) та емпіричних тестів на «еквівалентність» змісту [27]. У цих доменах «формальна симетрія» ніколи не є достатньою; «адекватність» доводиться статистично.

Узагальнюючи лінію від Найді/Коллера/Бейкер до Хаус/Турі, сучасні автори вказують: вибір інваріанта (що саме зберігається) контекстно-зумовлений.

У новинах - це новинна вартість, кадрівання події, жанровий темп [32]. У юридичній сфері - процесуальна справедливість і доступність [18]. У техно-/медичних доменах - валідація конструкту [27]. У термінології - стандартизація [61].

Корпусні підходи дозволяють вимірювати ступінь еквівалентності/похідності між сегментами, відслідковувати норми жанру, стабільність термінів і компенсаційні рішення. Новітні рішення (ембединги, класифікація «перекладних»/«пов'язаних» пар) переводять давню дискусію про «еквівалентність» у площину відтворюваних метрик і анотаційних схем [20].

У роботах про культурно марковані елементи [47] ключем постає комунікативний ефект: еквівалентність «впливу» часто досягається стратегічними змінами (експлікація, модуляція, маркери оцінності, жанрові перебудови). Це не «відмова від еквівалентності», а її переналаштування на прагматичний рівень - і саме так формується «адекватність» у цільовій культурі.

Еквівалентність, що ігнорує соціально чутливі норми, може бути неадекватною [29]. Водночас у тісно регульованих доменах «адекватність» без вивірених еквівалентів (узгоджених терміносистем) небезпечна - це показують фармакологічні й медичні кейси [24]. Баланс - у прозорих критеріях вибору інваріанта та його верифікації.

Блок публікацій TITA-2020 (SHS Web of Conferences), з яким ми працювали під час дослідження на широкому матеріалі (новини, термінологія, соціально чутливі номінації, сленг) дає узгоджену картину: у реальному перекладацькому процесі еквівалентність градуйована і багаторівнева, а «адекватність» досягається завдяки поєднанню нормотворення (терміносистеми), жанрових вимог («журналістська економія»), етичних стандартів та читабельності [24; 29; 47 30; 61]. Саме тут видно, як «класична» опозиція «adequacy vs. acceptability» у Турі Г. перетворюється на щоденний баланс між нормами вихідного поля та очікуваннями адресата цільової культури.

Синтезуючи оглянуті підходи, можна виділити кілька способів досягнення бажаного балансу:

1. Функціонально-жанрове калібрування: починати з перекладацького брифу і очікуваної перлокутивної дії [53].
2. Термінологічне управління та перевірка сумісності: добирати відповідники як вузли терміносистеми, тестуючи їх на жанрово-правову валідність [48].

3. Керування ризиком: оцінювати, де «буквальність» мінімізує, а де - підвищує ризик неадекватності; свідомо застосовувати «вільніші» рішення за наявності протиріч між системами [26].

4. Аналогія та прототипи: там, де «рівність» недосяжна, будувати аналогічні структури впливу/функції [21], спираючись на прототипово-мережеве бачення еквівалентності [49].

5. Корпусна валідація і контроль «дефолтів»: використовувати корпуси для виявлення усталених відповідників, але не підміняти ними прагматичні вимоги конкретного брифу [34].

6. Когнітивна економія: у послідовному перекладі спиратися на сталі лексичні пари та коллокаційні «якорі» як на ресурс зниження когнітивного навантаження - це підвищує оперативну еквівалентність без втрати функціональної адекватності [60].

Отже, поняття «еквівалентності» і «адекватності» у перекладі слід розглядати як взаємопов'язані категорії, які забезпечують баланс між точністю відтворення змісту та відповідністю комунікативним нормам цільової культури. Досягнення цього балансу можливе завдяки використанню функціонально-жанрового калібрування, контролю термінології, управлінням ризиком, застосуванням аналогій та прототипів, корпусній валідації та когнітивно-економічній стратегії.

Таким чином, еквівалентність і адекватність виступають орієнтирами для прийняття перекладацьких рішень у різних доменах і жанрах. Це демонструє, що сучасний переклад - це комплексний процес балансування між точністю, функцією і соціокультурною відповідністю.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених проблематиці усного перекладу, питання, що стосуються формування перекладацької компетентності, досягнення еквівалентності та адекватності в усному послідовному перекладі з української на англійську мову, залишаються недостатньо вивченими, що підкреслює необхідність проведення подальших досліджень у цій галузі.

Висновки за Розділом 1

У ході дослідження проаналізовано місце усного перекладу у структурі перекладацької компетентності. Встановлено, що усний переклад є не лише практичною навичкою, а й інтегративним показником професійної підготовки, оскільки поєднує мовний, когнітивний, прагматичний і соціокультурний компоненти. Виявлено, що його специфіка полягає у швидкому прийнятті рішень, оперативному аналізі мовлення та здатності реагувати на непередбачувані ситуації, що потребує сформованості короткочасної пам'яті, уваги, компресії змісту й психологічної витривалості.

Доведено, що якість перекладу визначається рівнем сформованості перекладацької компетентності, а поняття «еквівалентності» й «адекватності» виступають ключовими орієнтирами професійної діяльності. Еквівалентність відображає змістову й функціональну відповідність між оригіналом і перекладом, тоді як адекватність враховує прагматичні та культурні чинники. Досягнення цих критеріїв в усному перекладі ускладнюється часовими обмеженнями та відсутністю можливості редагування, що зумовлює застосування стратегій адаптації, перефразування та семантичної компресії. Отже, еквівалентність і адекватність є практичними орієнтирами професійної майстерності перекладача й запорукою ефективної іншомовної комунікації.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДНОЩІВ ПРИ НАВЧАННІ УСНОМУ ПОСЛІДОВНОМУ ПЕРЕКЛАДУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ

2.1. Типи та види перекладацьких труднощів усного перекладу

Навчання усному перекладу формує навички швидкого та точного передавання змісту оригіналу. Згідно з та Смирновою М. та Хоровець В., труднощі усного перекладу мають різну природу та класифікуються за типами та видами: під типами розуміють узагальнені класи чинників, що системно впливають на складність перекладацької діяльності, а види труднощів становлять конкретні прояви цих чинників у процесі перекладу [14, с.16].

У сучасних перекладознавчих студіях важливим є розуміння багатошарової природи цих труднощів. Функціоналістські підходи Рейс К. [50], Вермієр Х. [51], Ньюмарк П. [43] підкреслюють, що будь-яку перекладацьку проблему слід розглядати з огляду на функцію повідомлення та очікування реципієнта, тож труднощі усного перекладу постають не лише як лінгвістичні бар'єри, а й як локальні завдання адаптації тексту до конкретної комунікативної мети.

Якщо узагальнені функціоналістські підходи пояснюють природу труднощів, то конкретні класифікації дозволяють виокремити їх за типами. Так, Герасименко О. та Гончаренко А. пропонують розділити труднощів за рівнем мовної системи та особливостями комунікативної ситуації. Дослідниці виділяють лінгвістичні труднощі (лексичні, граматичні, стилістичні), екстра-мовні (культурно-реалієві та прагматичні) та когнітивні [3].

На думку Зібер К., усні перекладацькі труднощі можуть бути як об'єктивними (зумовленими вихідним текстом, темпом мовлення, насиченістю термінологією), так і суб'єктивними (пов'язаними з рівнем

підготовки перекладача, особливостями його пам'яті, уваги чи концентрації) [55].

Ваденсьйо С. [62] та Пьохгакер Ф. [46] звертають увагу на інтеракційні труднощі усного перекладу, які виникають у реальному комунікативному середовищі. До них належать перебивання мовця, багатоголосся, додаткові позатекстові інструкції, що ускладнюють точне відтворення змісту. Цю думку доповнюють Герасименко О. та Гончаренко А., які наголошують, що поєднання швидкого темпу мовлення, надмірної довжини сегментів та культурних алюзій здатне спричинити так званий «каскад» труднощів: перевантаження пам'яті, зниження точності та прагматичні зсуви в перекладі [3].

Бойко Я. визначає усний переклад як комунікативне посередництво, де складність виникає під час взаємодії лінгвістичних, когнітивних і соціокультурних чинників. Під час опанування навичок усного перекладу ці чинники набувають особливого значення, адже майбутні перекладачі ще не володіють сформованими автоматизованими стратегіями і потребують постійної підтримки викладача [1, с.56].

Дослідниця виокремлює шість основних типів труднощів: лінгвістична асиметрія, перцептивно-акустичні та темпові фактори, когнітивне перевантаження, соціокультурні та прагматичні аспекти, організаційно-інтеракційні труднощі та мовленнєво-виконавчі збої. Їх подолання залежить від поступового розвитку когнітивних навичок, тренування пам'яті та формування стійких комунікативних стратегій.

На думку Зінукової Н., комплексність усного перекладу зумовлює необхідність врахування психологічних аспектів під час навчання: підвищеного когнітивного навантаження, стресу та готовності перекладача до швидкого реагування. Лексичні труднощі, що виявляються у роботі з полісемією, спеціалізованою термінологією чи культурно маркованими одиницями, на думку дослідниці, потребують системного тренування та розширення активного словника. Граматичні

труднощі, пов'язані з розбіжностями у структурі англійської та української мов, долаються через цілеспрямовані вправи на трансформації, тоді як комунікативно-ситуативні аспекти вимагають розвитку гнучкості мовленнєвої поведінки у навчальних діалогах та рольових іграх [8, с.53].

Розглянемо детальніше основні типи та види труднощів майбутніх перекладачів під час усного перекладу.

До *лінгвістичних труднощів* належать проблеми, пов'язані з добором лексики, узгодженням граматичних форм, відтворенням синтаксичних конструкцій, а також передачею сталих словосполучень, ідіом та фразеологізмів. Значну роль відіграє і стилістичний аспект перекладу, адже невдале стилістичне оформлення може призвести до викривлення змісту висловлювання, втрати його прагматичного ефекту або порушення жанрових норм спілкування.

У цьому контексті показовими є випадки, коли перекладачеві доводиться відтворювати офіційні назви чи сталі словосполучення. Наприклад, словосполучення «*Орден Орлиного хреста першого ступеня*» [66] потребує точного англійського відповідника «*Order of the Cross of the Eagle*», а вираз «*формула миру*» [66] відтворюється як «*peace formula*». Особливу складність становлять довгі синтаксичні періоди на кілька рядків або повтори («*ми ми ми*», «*я не хочу сказати що... але...*» [66]), які в англійській мові перекладу вимагають дроблення на коротші синтагми та стилістичного згладжування. Під час навчання ці труднощі виявляються у вигляді частих помилок при пошуку відповідників, калькуванні синтаксичних структур та невмінні передати стилістичні відтінки іншою мовою.

Когнітивні труднощі пов'язані з обмеженнями оперативної пам'яті та когнітивними навантаженнями, що виникають під час сприйняття, аналізу та відтворення інформації. Перекладачеві необхідно одночасно утримувати у пам'яті зміст висловлювання, виділяти ключові елементи,

формувати цілісну картину повідомлення та планувати його мовленнєве відтворення.

Ілюстрацією є виступи з високим темпом мовлення, де аргументи швидко нарощуються та уточнюються, або містять переліки фактів, як-от згадка про пакети підтримки чи використання термінів на кшталт *«шахеда»* [66] та *«КНДР»* [66]. У таких випадках перекладачеві складно утримувати довгі смислові ланцюги, що може призводити до втрати деталей або спрощення структури повідомлення. У навчальному процесі ці аспекти викликають значні складнощі: майбутні перекладачі можуть втрачати важливі смислові деталі, спрощувати структуру висловлювання або припускатися помилок під час передачі ключових понять.

Соціокультурні та прагматичні труднощі пов'язані з передачею алюзій, гумору та прагматичних зміщень. Вони виникають через необхідність враховувати контекст комунікації, культурні відмінності, жанрові й стилістичні норми, а також комунікативні ролі учасників. Наприклад, вислів *«Ніколи знову - це не лише про минуле...»* [66] містить алюзію на події Другої світової війни, і перекладач мусить передати не лише зміст, а й емоційний підтекст. Подібним чином культурно-специфічні терміни (*«вагнерівці»* [66]) відтворюються через уточнення, наприклад *«wagner fighters»* або *«mercenaries»*. Для майбутніх перекладачів такі труднощі проявляються у невмінні адекватно передати культурні алюзії, ідіоми, назви інституцій, правові терміни чи історичні події, а також гумор, іронію та ввічливі формулювання [8, с.242].

Організаційні та перцептивні труднощі виникають через зовнішні чинники, що ускладнюють процес усного перекладу. До них належать умови сприйняття інформації: акустика приміщення, шумове тло, якість дикції, темп мовлення, тривалість сегментів та чіткість пауз. Показовим є формат Q&A, коли після виступу слідує довге запитання журналістів, іноді з перебиваннями та уточненнями. У таких випадках перекладачеві доводиться швидко перемикатися між стилями різних мовців, коригувати

надто довгі питання й відповіді та орієнтуватися в логістиці заходу. У навчальних умовах подібні труднощі відтворюються під час тренувальних вправ із шумом, швидким чергуванням мовців чи накладанням реплік, що істотно знижує точність і швидкість перекладу.

Ріккарді А. зазначає, що на перетині цих чинників можуть виникати мовленнєво-виконавчі збої: фальстарты, повтори, самокорекції, калькування та інтерференція мови [52]. Виховання здатності контролювати мовленнєво-виконавчий процес та адаптуватися до змінних умов є критично важливим у професійному становленні перекладача.

В свою чергу, Смирнова М. та Хоровець В. підкреслюють, що типи усних перекладацьких труднощів не існують ізольовано. Лінгвістичні проблеми посилюють когнітивне навантаження, соціокультурні чинники впливають на вибір мовних засобів, а організаційні умови визначають ефективність сприйняття та передачі інформації. Взаємодія цих чинників формує комплексну систему труднощів, що потребує від перекладача високого рівня професійної підготовки, гнучкого мислення та здатності швидко адаптуватися до умов комунікації [14, с.18].

Отже, аналіз літератури та прикладів із реальних комунікативних ситуацій засвідчив, що труднощі усного перекладу взаємодіють між собою, створюючи додаткові перешкоди для майбутніх перекладачів у навчальному процесі. Розуміння цих труднощів дозволяє виявити потенційні зони ризику ще на етапі навчання.

2.2. Типи та види перекладацьких труднощів усного послідовного перекладу

Усне послідовне перекодування повідомлення іншою мовою висуває перед перекладачем низку завдань, що зумовлюють специфічні труднощі.

Зокрема, згідно з Смирноюю М. та Хоровець В. та перекладач повинен:

- осягнути загальний зміст та смислові відтінки повідомлення;
- утримати у пам'яті основні ідеї, логічну послідовність та структурні особливості висловлювання;
- адекватно відтворити його іншою мовою [14, с.39].

Першим джерелом труднощів виступає етап сприйняття та розуміння вихідного тексту. Для цього необхідне високорівневе володіння іноземною мовою, уміння розпізнавати логічні зв'язки та структурувати матеріал, а також достатній рівень фонових знань у сфері тематики висловлювання. Складність посилюється у випадках, коли повідомлення містить невідомі або частково засвоєні мовні одиниці, що потребує від перекладача здатності орієнтуватися у контексті та компенсувати смислові прогалини. Наприклад:

«Відбудова енергетичної інфраструктури - це стратегічне завдання» «The reconstruction of the energy infrastructure is a strategic task» [67].

Слово «відбудова» тут може сприйматися як *«rebuilding»*, але на наш погляд, для офіційного контексту більш точним є *«reconstruction»*.

Другим джерелом труднощів є процес запам'ятовування. Ефективність виконання перекладу безпосередньо залежить від рівня розвитку оперативної пам'яті майбутнього перекладача, оскільки обсяг та складність повідомлення часто перевищують можливості механічного запам'ятовування [14, с.40]. Важливим умінням є поділ висловлювання на смислові блоки та встановлення між ними логічних зв'язків, що дозволяє зберегти зміст навіть за умови значного інформаційного навантаження.

Наприклад:

«В цій програмі вже 1,5 млрд доларів від наших європейських партнерів. Незабаром приєднаються нові учасники... Це дозволяє Україні

купувати такі потрібні речі, як Air Defense, передусім Patriot, ракети, HIMARS та іншу зброю» [67] «It already includes 1.5 billion dollars from European partners, and new participants will soon join. Thanks to this, Ukraine can buy such essential items as air defense systems, primarily Patriots, missiles, HIMARS, and other weapons».

У цьому реченні ми бачимо довгий перелік із цифрами, назвами систем озброєння та кількома смисловими блоками. Тут легко загубити частину інформації без належного нотування чи сегментації.

Третім аспектом є безпосереднє відтворення тексту іншою мовою. Тут головними труднощами виступають необхідність збереження семантичної точності та водночас гнучкість мовного оформлення. Перекладач має уникати формального калькування та досягати максимальної природності звучання цільового висловлювання, що вимагає добре розвиненого «мовного слуху» і вміння працювати з контекстом [14, с.41].

Одним із ключових викликів під час усного послідовного перекладу також є проблема адекватної фіксації інформації. На відміну від конспекту чи протоколу, які спрямовані на узагальнення змісту та відбір лише основних думок, переклад вимагає передачі всієї семантичної повноти висловлювання, включно з відтінками значень, логічними зв'язками та стилістичними особливостями мовця [3]. Перекладач не може дозволити собі довільне скорочення чи пропуск окремих фраз, оскільки це призведе до втрати смислової точності.

Вискушенко С. зауважує, що значні складнощі виникають і під час використання стенографії. Її орієнтація на дослівний запис слова вступає у суперечність із принципами перекладу, адже механічне відтворення тексту заважає концентруватися на смисловій структурі повідомлення. Крім того, стенографічний запис складно оперативно коригувати у випадку, коли промовець змінює чи уточнює власне висловлювання [2]. Це створює додаткові когнітивні та часові бар'єри для перекладача.

У цьому контексті більш ефективним інструментом вважається система умовно-перекладацького скоропису, яка ґрунтується не на фіксації окремих слів, а на відтворенні смислових блоків і ключових концептів. Використання перекладацького скоропису сприяє оптимізації процесу перекладу, дозволяє охоплювати більші обсяги інформації та відтворювати їх у більш лаконічній, проте смислово точній формі.

Водночас записи для усного перекладу мають індивідуальний характер, оскільки їх ефективність залежить від особливостей мислення перекладача, його когнітивних стратегій, асоціативного сприйняття та навичок роботи з інформацією [2]. Саме це індивідуальне варіювання, на наш погляд, також можна віднести до типових перекладацьких труднощів, адже відмінності у техніках фіксації інформації впливають на якість та точність відтворення вихідного повідомлення.

На думку Жао Н. та колег, одним із фундаментальних викликів є необхідність здійснювати глибинний змістовний аналіз висловлювання. На відміну від механічного запам'ятовування, смислове забезпечує ефективне відтворення тексту, проте вимагає значних інтелектуальних зусиль. Перекладачеві доводиться виділяти основну ідею, знаходити найбільш економні формулювання та фіксувати ті елементи, які виступають опорними пунктами для пам'яті. Труднощі виникають під час розпізнавання предикатом (поєднання теми й реми), оскільки саме вони несуть головне смислове навантаження у висловлюванні [65].

Додаткові проблеми пов'язані з визначенням смислових «піків» висловлювання. У реченні *«Побудована серйозна платформа коаліції. Це більше ніж 30 країн, серед яких Японія, Канада і інші» «A serious coalition platform has been built. It includes more than 30 countries, among them Japan, Canada, and others»* [67], таким піком є цифра: *«більше ніж 30 країн»* - концентрований факт, який визначає масштаб підтримки. Якщо її не виділити під час прослуховування та перекладу, повідомлення втрачає ключову цінність.

Серед інших труднощів - лексичні трансформації. Перекладач має швидко знаходити синонімічні заміни, добирати більш компактні та ємні формулювання, аби уникнути перевантаження пам'яті та забезпечити точність відтворення. Недостатній розвиток цього вміння може призводити до спотворення змісту чи втрати ключових деталей.

Наприклад:

«Бажано було б одразу трьохсторонній формат, але якщо президент Трамп говорить, що саме в такому форматі ми можемо далі говорити, ми готові підтримати двосторонній трек, а потім трьохсторонній трек» [67] «Ideally, a trilateral format would be held immediately, but if President Trump says that this is the format we can proceed with, we are ready to support a bilateral track first, then the trilateral track».

Перекладач мусить швидко перефразувати складні синтаксичні конструкції, щоб уникнути втрати змісту та передати логіку *«спочатку двосторонній, потім трьохсторонній»*.

Причини виникнення труднощів під час засвоєння навичок усного послідовного перекладу також можуть полягати у хибному формуванні смислової гіпотези, обмежених можливостях оперативної пам'яті, недостатньо глибокому аналізі вихідного повідомлення, нерозпізнаванні граматичних чи лексичних особливостей, а також у неточному тлумаченні значень окремих слів або незнанні предметної сфери. Додатковим чинником виступає неефективна чи неповна підготовка до перекладацького завдання [9, с.348].

Отже, перекладацькі труднощі в усному послідовному перекладі охоплюють як когнітивний, так і технічний вимір, що вимагає від перекладача високої концентрації, гнучкого мислення та розвинених навичок оперування мовним матеріалом.

2.3 Типи та види перекладацьких помилок в усному послідовному перекладі

У сучасних дослідженнях перекладознавства помилки усного послідовного перекладу розглядаються як будь-які відхилення від смислового, стилістичного чи граматичного еквіваленту вихідного тексту. Чжоу І. та ін. [25] розглядають перекладацьку помилку як невідповідність або помилкове відтворення змісту чи наміру оригінального тексту. Її причиною є порушення мовної норми, яка є динамічною і змінюється разом із розвитком культури та суспільства. Відтак перекладач має постійно адаптуватися до цих змін, забезпечуючи точність та культурну відповідність перекладу.

Зінукова Н. [8, с.239] наголошує, що якісний переклад оцінюється за збереженням основного змісту, мовною правильністю та зовнішнім враженням від тексту, тож «типові помилки, які слід проаналізувати, допоможуть перекладачеві запобігти майбутнім труднощам»

За різними авторами класифікація таких помилок варіюється, адже автори самостійно розробляють власні схеми, через що «існує стільки варіантів класифікації помилок, скільки й досліджень» [39].

Проте є кілька загальних підходів. Наприклад, Зінукова Н. виокремлює у перекладі чотири великі групи невідповідностей: помилки сприйняття, помилки розуміння, помилки вираження та помилки поведінки. До цих категорій належать як «мовні» помилки (нерозпізнавання слів, неправильне розуміння фраз), так і позамовні аспекти (стресові реакції) [8, с.240].

Так, *помилки сприйняття* можуть виникати через інформаційну перенасиченість висловлювання (велика кількість цифр, імен, термінів), незвичний акцент промовця, швидкий темп мовлення, недостатнє розуміння контексту та неправильний розподіл уваги

Натомість *помилки розуміння* пов'язані з неправильною семантикою, дефіцитами короточасної пам'яті або неухважністю під час

аналізу висловлювання; наприклад, якщо перекладач не до кінця зрозумів синтаксичну структуру або коннотацію слова вихідною мовою. Класифікація Зінукової Н. відзначає, що нерозуміння вихідного тексту (*semantic confusion*) часто виникає через неточне усвідомлення значень окремих слів або через брак попередньої підготовки за темою [8, с.241].

Помилки вираження трапляються через недостатній рівень володіння мовою перекладу, неточний добір відповідників, порушення лексичних та граматичних норм, а також через неправильний розподіл уваги при декодуванні перекладацького запису і формулюванні повідомлення. Під час навчання важливо практикувати точне відтворення змісту без надмірного «прикрашання» висловлювання, що може призводити до втрати смислових елементів.

Окремо Зінукова Н. виділяє так звані помилки поведінки, зумовлені психологічним станом інтерпретатора - надмірне хвилювання, нездатність зосередитися під тиском, недостатній досвід публічних виступів.

За словами дослідниці, успіх усного перекладу значною мірою залежить від вибору правильного «стратегічного рішення» перекладачем у конкретній ситуації, а помилки поведінкової природи («*excessive anxiety, inability to focus*») призводять до суб'єктивних спотворень смислу

Класичні дослідники інтерпретації наводять дещо інші критерії. Наприклад, Лю Р. та ін. у своїй праці зауважують, що Барік Г. ще у 1971 р. запропонував просту типологію: пропуски, додавання, неточності і заміни [39]. Згодом Пьюгакер Ф. [46] деталізував цю схему, та для оцінки якості інтерпретації виділив сім показників - серед яких граматичні, синтаксичні, лексичні помилки, а також невпевнені старти, повтори, парези мови і перефразування. Автор зауважує, що граматичні, синтаксичні і лексичні помилки часто накладаються одна на одну, бо, наприклад, лексична помилка може спричинити граматичну (неправильний вибір слова змінює структуру речення).

Деякі класифікації фокусуються на характері проблемних місць у перекладі. Так, Рейс К. говорить про лінгвістичні проблеми (наявність слів чи конструкцій, яких інтерпретатор не зрозумів чи не знає), контент-проблеми (нестача логічної цілісності в перекладі) та презентаційні проблеми (стиль і подача тексту) [50]. У подібному ключі Ванг В. [63] зазначає, що найчастіше труднощі виникають з числами, власними іменами та узгодженістю логіки. Інші дослідники також виокремлюють «неточності в реєстрі» (коли інтерпретатор неправильно передає формальний чи емоційний тон оригіналу), «дисторсії» (спотворення смислу) та упушення-додавання (omissions/additions).

Наприклад, індонезійські дослідники Суаїб Р. та ін. [58] наводить перелік типових помилок, серед яких буквальний переклад там, де слід адаптувати зміст, низька мовна компетенція (граматичні і лексичні помилки), втрати реєстру, спотворення (distortion), а також саме додавання та пропуск інформації. Ідентичний набір («інадекватна мовна компетенція, дисторсія, додавання, пропуск, ігнорування невербальних елементів») фіксує і Малау П. з колегами у судовій справі Кумала Воґнсо Д. [40].

Під час дослідження ми виявили, що більшість сучасних дослідників узагальнюють помилки насамперед як семантичні чи лексичні «відхилення» (наприклад, неправильно передані факти чи омонімічні хиби), граматичні помилки та елементи інтерпретативної «невизначеності» (коли інтерпретатор додає свої слова чи скорочує оригінал). Так, Суаїб Р. та ін. [58] прямо відзначає «додавання» та «пропуск» як два суспільно-імовірні види помилок СІ. Таким чином, хоча терміни різняться, спільним знаменником багатьох класифікацій є порушення точності (accuracy) і повноти змісту (completeness) в перекладеному повідомленні.

Ряд досліджень підкреслює, що різні фактори впливають на схильність до тих чи інших помилок. Наприклад, Чжоу І. та співавтори

[25] провели емпіричне дослідження помилок «промови» в усному послідовному перекладі, виділивши чотири рівні: концептуальні, лексичні, синтаксичні та фонологічні помилки.

Концептуальні помилки, на думку дослідників, виникають, коли інтерпретатор неправильно розуміє початковий текст: їхня частота зменшується зі зростанням володіння мовою оригіналу, адже вища компетенція дає кращу базу для усвідомлення сенсу.

Лексичні помилки (змішування слів або неправильний підбір синонімів) та синтаксичні помилки зазвичай зростають під впливом тривожності: дослідники виявили, що за високого рівня переживань частота цих помилок істотно збільшується.

Помилки ж *фонологічного плану* - наприклад, невірна артикуляція чи інтонація - у їхньому дослідженні були менш залежні від компетенції чи стресу. Показово, що ці результати вказують на важливість не лише лінгвістичної підготовки, а й психологічної стійкості інтерпретатора [25].

В українському та світовому перекладознавстві звертають увагу й на помилки, зумовлені невмінням вести самокорекцію. Наприклад,

Горошкін І. виявив, що професійні інтерпретатори значно частіше виправляють власні невпевненість і повтори на льоту, ніж студенти. Нерозвиненість стратегій самокорекції майбутніх перекладачів призводить до того, що їхні помилки накопичуються у фінальному тексті [6, с.13]. Але оскільки питання самокорекції вимагає глибшого обговорення, тут зауважимо лише, що ця проблема тісно пов'язана з переліченими вище - наприклад, невміння виправити помилку може перетворити легку обмовку у фатальний змістовний збій.

Під час навчального процесу визначення перекладацьких помилок передбачає кілька етапів: їх ідентифікацію, встановлення причин виникнення та пошук методів запобігання, що дозволяє підвищити ефективність навчання та покращити якість усного перекладу. Майбутнім перекладачам важливо враховувати, що сучасні умови комунікації

вимагають від перекладача не лише розуміння поверхневого змісту висловлювання, а й уміння ідентифікувати глибинні інтенції мовця, встановлювати загальний контекст із його часовими, просторовими та ситуаційними параметрами.

Отже, перекладацькі помилки в усному послідовному перекладі охоплюють як лінгвістичні, так і психологічні чинники. Найчастіше вони проявляються у вигляді помилок сприйняття, розуміння та вираження, які безпосередньо впливають на точність і повноту повідомлення. Їх систематичне вивчення та врахування під час навчання дозволяє мінімізувати ризики й забезпечити якісну передачу змісту.

Висновки за Розділом 2

Під час дослідження охарактеризовано основні типи труднощів усного послідовного перекладу та обґрунтовано потребу комплексного підходу до їх подолання у навчальній практиці. Встановлено, що такі труднощі мають багатофакторний характер, поєднуючи лінгвістичні, когнітивні, соціокультурні та організаційні аспекти.

Наголошено, що перекладач стикається з проблемами сприйняття, запам'ятовування й адекватного відтворення повідомлення, що зумовлено обмеженістю оперативної пам'яті, складністю синтаксичних конструкцій і потребою швидких лексичних трансформацій. Підкреслено значення перекладацького скоропису як ефективного інструменту оптимізації роботи.

З'ясовано, що перекладацькі помилки мають як лінгвістичну, так і психологічну природу; найпоширенішими є помилки сприйняття, розуміння та вираження, що посилюються за умов високого когнітивного навантаження. Ефективність підготовки майбутніх перекладачів визначається інтеграцією мовних, когнітивних і стратегічних навичок, що забезпечує точність і природність передавання змісту повідомлення.

РОЗДІЛ 3.

ДОСЛІДЖЕННЯ ТРУДНОЩІВ І ПОМИЛОК ПРИ ВИКОНАННІ УСНОГО ПОСЛІДОВНОГО ПЕРЕКЛАДУ МАЙБУТНІМИ ПЕРЕКЛАДАЧАМИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА АНГЛІЙСЬКУ МОВУ

3.1 Аналіз помилок при виконанні усного послідовного перекладу майбутніми перекладачами з української мови на англійську мову

У даному дослідженні ми здійснили спробу порівняльного аналізу еталонного перекладу та студентських інтерпретацій. Метою цього аналізу є виявлення типових труднощів, помилок і стратегій, що виникають під час виконання усного послідовного перекладу з української мови на англійську у майбутніх перекладачів. Такий аналіз дасть змогу встановити рівень сформованості перекладацьких умінь майбутніх фахівців та оцінити ступінь їхньої автономності у продукуванні мовлення. Крім того, він дозволить з'ясувати вплив підготовчого етапу, зокрема використання системи машинного перекладу на якість усного перекладу.

Оскільки метою дослідження є не лише констатація помилок, а й виявлення закономірностей їх виникнення, для об'єктивності аналізу було визначено чіткі критерії оцінювання перекладацької діяльності студентів. Зокрема, аналіз охоплює точність відтворення змісту, лексико-термінологічну адекватність, граматичну правильність і синтаксичну узгодженість, просодичні характеристики усного мовлення, комунікативну природність та логічність, а також автономність перекладача. Саме за цими параметрами проводиться подальший аналіз студентських перекладів у зіставленні з еталонним варіантом.

Отже, усі переклади демонструють типові ознаки живого, спонтанного мовлення, а саме - численні паузи-заповнювачі («e-e-e», «a-

а-а», «м-м-м», «о-о о», «оу» , «е-е-ем», «а-а-ам», «у», «у-у-у» «ам» тощо), обмовки та самокорекції, що свідчить про високе когнітивне навантаження під час усного перекладу. Водночас виявлено характерні помилки за наведеними критеріями. Розглянемо детальніше основні з них.

1. *Лексико-термінологічна адекватність.* Студенти часто неточно добирали юридичні терміни. Найпоширенішою була заміна «*prosecution*» (сторона обвинувачення) на «*plaintiff*» (позивач). Наприклад, студентка 1 каже «*the plaintiff is perceived as a public charge*» (позивач сприймається як державне обвинувачення) - тут «*plaintiff*» невірно заміняє «*prosecution*», а «*public charge*» - калька з українського «державне обвинувачення». Подібні помилки вживання «*plaintiff*» замість «*prosecution*» трапляються у перекладах студенток 8, 6, 11 та 9. Це може вказувати на калькування з української або запозичення з машинного перекладу - системи МП часто помилково пропонують «*plaintiff*» як еквівалент «обвинувачення».

Інші лексичні хиби стосуються відмінності між «*attorney*» та «*lawyer*» чи «*trial*» та «*proceedings*». Наприклад, у перекладі студента 2, студентки 11, 9 та 12, слово «*attorney*» ужито замість «*lawyer*». Хоча обидва є синонімами, у правовому контексті частіше говорять «*attorney*».

У мовленні студентів також спостерігалися буквальні переклади та синтаксичні кальки: «*trial court*» (суд першої інстанції) передано як «*court of the first instance*», що звучить неприродно для англійської юридичної мови. Помилки типу «*stage of prosecution*» (студент 4 «стадія обвинувачення») чи «*score into the same procedure*» (студентка 13, спотворення «*the same procedure*») свідчать про недотримання англійської синтаксичної структури.

Характеристика «*weight and believability*» відтворюється неточно, зокрема в перекладах студенток 6 та 12, де майбутні перекладачі застосовують калькування або описові конструкції, що змінює

юридичний сенс. У перекладі студентки 6 використано конструкцію «*accretion of proof must be clearer*», що є неправильним словотвором та калькою з україномовного «критерій доведеності», та не відтворює точного значення «вага та переконливість доказів». У перекладі студент №12 використовує фразу «*standard of proof has to be...more believable and clear*», де «*more believable*» та «*clear*» описово передають сенс, але змінюють юридичний відтінок та точність терміна.

Діяльність обвинуваченого щодо «*testify*» перекладається з граматичними помилками та некоректною конструкцією («*self-incrimination*», «*fight against themselves*») у перекладах студенток 1, 5, 6, 11, 13, 9 та 12, тоді як студенти 2, 3 та студентка 7 зберігають сенс, але із численними паузами 1-10 секунд, що свідчить про високий рівень розумового напруження. Поняття «*jury's acquittal*» інтерпретується частково або неправильно у перекладах студента 4 та студентки 9, де «*acquittal*» замінюється на «*guilty verdict*», що змінює юридичний зміст.

Таким чином, майбутні перекладачі або створюють некоректні словотворчі форми, або описово намагаються передати значення, що призводить до викривлення юридичного сенсу терміна.

Під час аналізу дійшли висовку, що у лексико-термінологічному плані помітні зволікання через недостатній словниковий запас та калькування, що часто збігається з типом помилок автоматичного перекладу.

2. *Грамматична точність та синтаксична узгодженість.* У студентських перекладах виявлено ряд граматичних порушень. Зокрема, деякі інтерпретації супроводжуються нелогічними змінами змісту через помилки словосполучень. Наприклад, студентка 8 говорить «*the accused in a criminal case should be forced to testify against himself*» замість «*cannot be forced*», що змінює сенс та є протилежним оригіналу (негатив слів «не можна» був перетворений на «повинен бути змушений»). Це явний граматичний зсув, через який порушене значення. Студентка 13

використовує фразу «*proved beyond any depth*» замість «*beyond reasonable doubt*», що відображає неправильне добірне слово та парадигму з «*any doubt*».

Крім того, студенти іноді втрачали узгодженість: так, студентки 1, 5 та 6 плутають однину і множину - «*there are no actions for which a jury is required*» стає сумнівним за лексикою і узгодженням.

Згідно Бона Дж. та Бакті М., ці помилки відображають недостатній рівень граматичного володіння, що, згідно з дослідженнями, часто є головною перешкодою під час усного перекладу [22].

Хоча окремі студенти використовували правильні часові форми (наприклад, студентки 7, 11 та 12: «*must be proven beyond a reasonable doubt*»), загалом синтаксис студентських перекладів має неточності та спрощення.

3. *Просодичні й фонетичні характеристики.* Усі аудіозаписи усногоперекладу сповнені фонетичних зарисовок живого мовлення: часті вставні звуки, прицмокування тощо). Наприклад, студент 4 неодноразово «прицмокує» перед реченнями; студентка 5 подовжує звук «ссс» у слові «*civil*»; студентка 6 звучно тягне голосні («*poor proceeedings*» та ричить «*may be unfamiliar-rr*»).

Найбільш тихо говорить студентка 13: її мовлення позбавлене інтонаційної виразності, майже монотонне, що значно ускладнило розбір і транскрибування перекладу.

За Бона Дж. та Бакті М., наявність численних пауз-заповнювачів є типовою для послідовного перекладу під час активного пошуку еквівалентів [22]. Відповідно до досліджень у сфері послідовного перекладу, найбільш типовими є заповнені паузи (*filled pauses*) - саме такі, які ми спостерігаємо в роботах студентів - «е-е-е», «а-а-а», «м-м-м». Ці елементи дизфлюентності («*fluent disfluency banks*» - термін, яким у перекладознавстві описують малі зупинки або вставки, що допомагають мовцю виграти час для мислення, не втрачаючи комунікативного

контакту), виконують функцію «стрижнів мовлення». Вони дають можливість перекладачеві виграти час для пошуку еквівалентів в реальному часі та є типовою рисою спонтанного мовлення. Ці елементи, а також повтори і самокорекції (наприклад, у перекладі студента 2 спостерігаються численні неголосні сигнали перед ключовими словами), які згідно Чжан К. свідчать про високий когнітивне навантаження під час процесу [64].

Акцентне оформлення часто нерівномірне: інтонаційні вершини падають або монотонно поширюються через паузи, що робить мовлення дещо штучним. Проте важливо, що такі «непрофесійні» ознаки розмовної мови є нормальною ознакою усного послідовного перекладу та свідчать про відсутність читання готового тексту.

4. *Комунікативна природність та логічність.* Переклади студентів загалом звучать зв'язно, але часто буквально: вірогідно, майбутні фахівці намагалися дотримуватися структури вихідного тексту. Виникали кальки типу «*the complaining party*» (студентки 7 та 12) замість «*prosecution*», «*the trial by first instance*» (студентки 6 та 13) замість «*trial court*». Студент 3 буквально переклав «*із обох сторін*», ввівши зайве «*both sides*». У реченні «*the lawyers present their arguments in a way intended to appeal to the professionals who decide the case*», збережено формальну побудову української конструкції, тим самим частково порушено природність. Загалом мовлення студентів прагне до академічного тону, проте втрачена плавність та логічна зв'язність: через паузи та повтори окремі думки подані фрагментарно.

5. *Автономність перекладача (спонтанність).* Усі роботи мають явні ознаки імпровізації, що виключає читання напам'ять. Багато пауз-заповнювачів (тривалістю від 2 до 10 секунд), звуків прочищення горла («кхм») доопрацювань, виправлень (self-corrections), обмовок, («*guilt in the criminal case without the fight against themselves. Maybe it's not themselves?*») та неповних конструкцій («*trial without a jury or trial of the*

first instance follows the same procedure...», «the difference is there are no actions...») - ці явища притаманні живому послідовному перекладу.

Наприклад, студентка 5 після паузи починає речення заново (*«If the jury has made a decision, it cannot be appealed - the trial without a jury...»*), або повтори: *«The second is the accused in a criminal case cannot be **cannot be forced to do compulsory self-incrimination.**, « And also in the **in the fact that the lawyers.. in the fact that the lawyers present their arguments and evidence in a way that will appeal to those professionals who are members of the jury and who have to make a decision related to the case»***, що свідчить про перефразування «на ходу».

Студентка 7 демонструє типові ознаки спонтанного мовлення: нерівномірний темп, зупинки та спроби перебудувати фразу на ходу (*«Secondly, no way, may the accused in a criminal case be forced...»*). Такі коливання не свідчать про неухважність, а радше про високий рівень розумового напруження під час пошуку граматично коректної конструкції англійською мовою.

Такі перебудови вказують на те, що студент не читає готовий текст, а формує висловлювання спонтанно, намагаючись знайти правильну граматичну й змістову структуру. Це типовий показник рефлексії в реальному часі, тобто активного мислення та контролю за змістом під час перекладу.

Водночас, складна синтаксична конструкція *«the lawyer representing this party is also hired by the state, not by the party»* була майже дослівно відтворена у перекладах студента 4 та студенток 5, 7, 8, що може свідчити про запам'ятовування цього шаблону з автоматичного джерела. Ці спостереження підтверджують висновок: студенти не репетували точно читання перекладу, а вірогідно, спирались лише на певний лексичний запас, сформований під час підготовки.

Отже, в результаті аналізу аудіозаписів усного послідовного перекладу виявлено, що студентські переклади характеризуються

типовими лексико-граматичними помилками, фонетичними особливостями та паузами, що свідчить про високий рівень розумового навантаження та спонтанне формування мовлення під час усного послідовного перекладу. Ці результати вказують на важливість удосконалення лексико-граматичних навичок та формування здатності до самостійного мовного продукування у майбутніх перекладачів. Виявлення та аналіз типових помилок усного послідовного перекладу створюють підґрунтя для формулювання ефективних методичних рекомендацій щодо подолання труднощів усного послідовного перекладу з української мови на англійську.

3.2 Методичні рекомендації щодо подолання труднощів усного послідовного перекладу з української мови на англійську мову

Узагальнення результатів аналізу студентських перекладів та положень сучасних досліджень у галузі методики навчання усного перекладу дозволяє виокремити низку ефективних підходів до подолання типових труднощів. Зокрема, встановлені затримки у мовленні, калькування та неточності у доборі термінології узгоджуються з висновками попередніх робіт і свідчать про необхідність цілеспрямованої лінгвістичної підготовки.

Рекомендується систематично поповнювати фаховий словник, насамперед юридичної термінології. За Зінуковою Н., для подолання лексико-термінологічних труднощів ефективні вправи на автоматизацію вживання перекладацьких відповідників та формування лексичних сполучень [7, с.349]. Це можуть бути вправи на пошук синонімів та стійких сполучень (так званих колокацій), а також на словозміни за методом трансформації.

Метод трансформації, що передбачає активне оперування синонімами і лексичними замінами, дозволить студентам підбирати більш точні або лаконічні формулювання формулювання англійською

мовою [14, с.22]. Під час підготовки до занять доцільно використовувати узагальнені списки частотних еквівалентів (наприклад, «*attorney - lawyer*» тощо) та стимулювати студентів повторювати їх до автоматизму.

Рекомендовані вправи: переклад ключових речень із повторним виконанням (так звані чотиритактні вправи), «зворотний переклад» (коли студент відтворює почуте назад в оригінал), контекстуальне пригадування термінів, робота над периферійними значеннями слів (наприклад, вправи на сполучуваність лексичних одиниць) [7, с.350]. Усі ці завдання спрямовані на закріплення правильних перекладацьких відповідників та запобігання калькуванню з української, що, за висновками аналізу, є важливою причиною помилок майбутніх перекладачів.

Критичним є також удосконалення граматичної точності та синтаксичної адекватності. Для виправлення таких помилок варто приділяти увагу моделям речень із негативними конструкціями, а також правильному вживанню числівників та часових форм. Доречно практикувати вправи на трансформацію речень: наприклад, тренування «перевернути» речення з позитивного твердження у заперечне («*cannot be forced...*» замість «*must be forced*»). Такі вправи допомагають засвоїти англійські зворотні конструкції та уникнути зсуву значення.

Рекомендовано також приділяти увагу узгодженню підмета та присудка (однина/множина) через цілеспрямовані вправи на повторення типових форм («*there are no actions...*»), тренування часових форм дієслів (особливо у правовому контексті), а також вправи на перевірку узгодження іменників та дієслів у складних реченнях.

Практичними методами є словосполучення-лабораторії (коли майбутній фахівець формує всі можливі поєднання з одним ключовим терміном, наприклад «*examine*», «*review*», «*consider*», «*evidence*»), та реченнєві ланцюжки (послідовне перекладання одного складного речення частинами, з поступовим нарощуванням складності).

З огляду на високий рівень когнітивного навантаження, потрібно тренуватись також у сфері просодії, швидкомовності та контролю дизфлюентності (неплавності). Усвідомлена робота над усуненням надмірних вставних звуків полягає у тренуванні зв'язної промови: наприклад, через проговорення заздалегідь почутого тексту вголос без пауз, а також через вправи на спокійне дихання та ритмічне мовлення.

Одночасно важливо показати, що паузи можуть служити стратегічним засобом виграшу часу під час пошуку еквівалентів. З цього погляду доречно ознайомити студентів з роллю жестів: дослідження Дослідження Чжан К. та колег демонструють, що дозволяти студентам жестикулювати під час послідовного перекладу значно зменшує рівень дизфлюентності у промові [64]. Жести допомагають структурувати інформацію і дають мозку «відпочити», що підвищує плавність мовлення. Отже, під час тренувань доречно заохочувати невимушене використання жестів та зміни інтонації, а також аналізувати відеозаписи власних перекладів (наприклад, відзначати місця з довгими паузами чи «еканням» та розбирати їх із викладачем).

Для підвищення автономності перекладача доцільно формувати навички ефективного нотування та мнемоніки. Нотатки - характерна особливість класичного послідовного перекладу, яку слід цілеспрямовано навчати (як показано у дослідженні Сафіей С. та ін., запис знижує навантаження на пам'ять та забезпечує відтворення інформації). Згідно з дослідниками, розумова напруга зменшується, за умови правильної організації прийомів скоропису [57].

Рекомендується надати майбутнім фахівцям спрощену систему умовних позначень або графічних символів, розроблену індивідуально (на кшталт універсального перекладацького скоропису за Смирновою М. та Хоровець Є. [14, с.23]), і тренувати їх у користуванні нею.

Вправи на заміну слів умовними символами або скороченнями (наприклад, *liab.* для *liability*, *TJ* для *trial with jury*) допоможуть уникнути

надмірних пауз, оскільки інтерпретатор не витратить час на повне озвучення довгих термінів англійською мовою.

Майбутнім перекладачам доцільно використовувати вправи «з фокусом на запис», працюючи з короткими фразами, роблячи паузи для нотування ключових слів і одразу перекладаючи їх. Ці вправи тренують оперативну пам'ять та водночас дають відчуття опори, що суттєво зменшує мовні збивання та необхідність самокорекції у промові.

Нарешті, необхідно надати студентам можливість «проживати» ситуацію справжнього перекладу. Практика у формі рольових ігор (реальні дискусії, інтерв'ю, судові засідання), застосування мультимедіа (слухання відео з англомовними промовами, телеконференції тощо) та поступова генералізація матеріалу розвивають спонтанність та логічність мовлення. Як демонструє аналіз, переклади студентів іноді занадто буквально відтворюють структуру оригіналу - тому слід заохочувати перефразування та узагальнення. Наприклад, після усного перекладу відтворити почуту тезу іншими словами, або зробити короткий усний переказ прочитаного. Такі вправи формують навички «кодування змісту» англійською мовою, а також допомагають структуровано формулювати думки так, щоб мова звучала природно.

Спираючись на дослідження Бона Дж. та Бакті М., можна припустити, що логічна послідовність та плавність відновлюються, якщо майбутній перекладач вміє оперувати фразами-мітками та реченнями-зв'язками [22]. Такими як «крім того» (furthermore, moreover), «однак» (however, nevertheless), «наприклад» (for example, for instance), «зокрема» (in particular, specifically), «тому» (therefore, thus), «отже» (hence, as a result) або «з іншого боку» (on the other hand), уміло поєднуючи їх українською та англійською мовами під час усного послідовного перекладу.

Таким чином, комплексний підхід має охоплювати:

1. лексичні тренування (закріплення фахової термінології, вправи на семантичні перетворення);
2. граматичні вправи (перебудова негативних конструкцій, контроль узгодження);
3. розвиток навичок нотування та пам'яті (автоматизація перекладацьких еквівалентів, тренування методів скоропису);
4. формування флуентності (зменшення рівня дизфлюентності через жестикуляцію та цільові мовленнєві вправи);
5. розвиток спонтанності та логічності мовлення (рольові ігри, імпровізація та вправи на узагальнення думки).

Ці рекомендації ґрунтуються на узагальненні результатів попередніх наукових досліджень та реальних потреб, виявлених у ході нашого аналізу. Послідовне й різнобічне тренування всіх складників перекладацької компетентності, зокрема лексико-граматичних, когнітивних і просодичних навичок, сприятиме подоланню описаних труднощів і формуванню необхідного професійного автоматизму у майбутніх перекладачів.

Висновки за Розділом 3

У ході дослідження виявлено основні труднощі, з якими стикаються майбутні перекладачі під час виконання усного послідовного перекладу з української на англійську мову. Визначено типові помилки, що стосуються лексико-термінологічної точності, граматичної коректності, синтаксичної узгодженості, просодичних характеристик і комунікативної природності мовлення.

Найпоширенішими виявилися заміни юридичних термінів, калькування, порушення узгодження підмета й присудка, неточності у відтворенні правових понять, що свідчить про недостатній рівень термінологічної компетентності. Часті паузи-заповнювачі, самокорекції

та нерівномірна інтонація пояснюються високим когнітивним навантаженням.

Зазначено, що прагнення до змістової точності часто призводить до втрати природності мовлення через наслідування синтаксису вихідної мови. Недостатній рівень автономності продукування проявляється у повторах і перефразуваннях.

Запропоновані методичні рекомендації сформульовано на основі узагальнення результатів попередніх досліджень у галузі методики навчання усного перекладу та спостережень, отриманих під час аналізу. Вони спрямовані на формування професійного автоматизму, мовленнєвої гнучкості та спонтанності висловлювання. Основні напрями вдосконалення охоплюють розвиток лексико-граматичної компетентності, навичок нотування, контроль просодичних параметрів і тренування оперативної пам'яті, що, спираючись на напрацювання попередників, забезпечує точність, зв'язність і природність перекладу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило розкрити теоретичні основи усного перекладу та визначити його місце у формуванні перекладацької компетентності майбутніх фахівців. Усний переклад розглядається як багаторівневий комунікативний процес, у якому перекладач виступає посередником між відправником та адресатом повідомлення, поєднуючи мовні, когнітивні, соціокультурні та психологічні складові.

Встановлено, що успішне здійснення усного перекладу вимагає одночасного аналізу, декодування та відтворення змісту в реальному часі, а також чіткої орієнтації на тип перекладу – послідовний чи синхронний – з урахуванням особливостей, оперативності та точності обробки інформації. Досліджено поняття перекладацької компетентності як інтегрованої категорії, що охоплює мовну, дискурсивну, професійно-галузеву, технологічну, міжкультурну та особистісну складові. Виявлено, що психологічні характеристики перекладача, зокрема стресостійкість, саморегуляція та когнітивна ефективність, значно впливають на успішність інтерпретації та адекватність комунікативного акта.

Поняття еквівалентності та адекватності розглядається як взаємопов'язані орієнтири перекладацького рішення: еквівалентність забезпечує точне відтворення змісту оригіналу, тоді як адекватність визначає відповідність перекладу жанровим, функціональним та культурним нормам цільової мови. Аналіз сучасних підходів засвідчив, що баланс між точністю та адекватністю досягається через функціонально-жанрове калібрування, контроль термінології, управління ризиком, використання аналогій і прототипів, корпусну валідацію та когнітивно-економічні стратегії.

Особлива увага у дослідженні приділялася аналізу труднощів та типових помилок під час навчання усному послідовному перекладу з української на англійську мову. Виявлено, що перекладацькі труднощі

мають багат шарову природу та охоплюють лінгвістичні, когнітивні, соціокультурні, прагматичні та організаційно-перцептивні аспекти. Лінгвістичні труднощі пов'язані з доборо м лексики, граматики та стилю, потребують розвитку навичок трансформації конструкцій та адекватного відтворення фразеологізмів і сталих словосполучень.

Когнітивні труднощі обумовлені обмеженнями оперативної пам'яті, необхідністю одночасного утримання ключових елементів висловлювання та планування мовленнєвого відтворення. Соціокультурні та прагматичні фактори проявляються у складності передачі культурних алюзій, історичних фактів, гумору, стилістичних та жанрових особливостей, що потребує від перекладача гнучкості та чутливості до контексту. Організаційні та перцептивні аспекти включають вплив зовнішніх умов - акустики, шумового фону, темпу мовлення та тривалості сегментів - на точність сприйняття та передачі повідомлення.

Аналіз типових перекладацьких помилок студентів кафедри перекладознавства показав, що найбільшими проблемами є неточне відтворення лексико-термінологічних одиниць, особливо юридичної термінології, калькування та описовий переклад, граматичні й синтаксичні помилки, порушення узгодження підмета і присудка, а також численні паузи, самокорекції та інтонаційні коливання, що свідчить про високий когнітивний тиск. Додатковими чинниками виступають недостатній розвиток стратегій самокорекції, труднощі управління увагою та оперативною пам'яттю, що знижує точність і стилістичну адекватність перекладу. Комунікативна природність і логічність тексту часто страждають через буквальне відтворення структури оригіналу, водночас прояви автономності, спонтанності та активне перефразування засвідчують наявність базових перекладацьких умінь і потенціал до їх подальшого вдосконалення.

На основі аналізу та узагальнення результатів попередніх досліджень виділено ефективні методичні підходи, спрямовані на

розвиток лексико-термінологічного запасу, граматичних і синтаксичних навичок, усунення дизфлюенсії, тренування нотування та мнемоніки, а також практику спонтанного мовлення через рольові ігри та мультимедійні вправи. Доведено, що систематична робота над фаховою лексикою, граматичними структурами та розвитком просодичної компетенції - контролем дихання, темпу й інтонації - сприяє точності, зв'язності та природності перекладу. Рекомендовано використовувати фрази-містки для забезпечення логічної послідовності та риторичної завершеності висловлювання. Застосування комплексного підходу до підготовки студентів забезпечує не лише ефективне подолання виявлених труднощів, а й формування професійного автоматизму, мовленнєвої гнучкості та здатності до адекватного, точного й природного перекладу в умовах обмеженого часу.

Отже, попри наявність значної кількості досліджень з проблем усного послідовного перекладу, питання комплексної підготовки майбутніх перекладачів, управління когнітивним навантаженням та ефективних підходів до подолання труднощів під час усного перекладу залишаються недостатньо вивченими і потребують подальшого наукового дослідження. Перспективи розвитку теми пов'язані з удосконаленням методичних підходів та формуванням компетентностей, що забезпечують високу якість усного послідовного перекладу в умовах реальної комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойко Я. В. Усний переклад як особливий вид комунікації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика. Перекладознавство»*. 2024. Том 35 (74). № 4. С.52-57. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/4_2024/part_1/12.pdf (дата звернення: 06.09.2025).
2. Вискушенко С. А. Виклики та перспективи навчання англоукраїнського послідовного перекладу в контексті сучасної вищої освіти України. *Вісник науки та освіти*. 2025. №5(35) URL: <https://eprints.zu.edu.ua/44257/1/1.pdf> (дата звернення: 05.09.2025).
3. Герасименко О., Гончаренко А. Труднощі під час усного перекладу та стратегії їхнього подолання. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/374100369_TRUDNOSI_PID_CAS_USNOGO_PEREKLADU_TA_STRATEGII_IHNOGO_PODOLANNA (дата звернення: 18.08.2025).
4. Головня А. В., Щербина А. В., Гастинщикова Л. О. Види усного перекладу та сфери його застосування. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Журналістика»*. 2022. Том 33 (72). № 4 Ч. 2. С.11-18. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/4_2022/part_2/3.pdf (дата звернення: 15.10.2025).
5. Гончаренко Л. О. Мета навчання усного перекладу. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2019. VII (59), Issue: 195. С.19-21. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/810828> (дата звернення: 15.08.2025).
6. Горошкін І. О. Перекладацька компетентність як індикатор сформованості мовної особистості майбутнього перекладача. *Вісник Харківського національного університету*. 2018. № 135. С.9-17. URL:

https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/714369/1/стаття_Вісник_Горошкін_2018-converted.pdf (дата звернення 15.08.2025).

7. Зінукова Н. В. Методична система навчання студентів магістратури усного перекладу у зовнішньоекономічній сфері (на матеріалі англійської та української мов) : дис. ... д-ра пед. наук. Київ, 2018. 376 с.

8. Зінукова Н. В. Типологія помилок в усному професійному перекладі. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2021. № 2 (22) с.238-248. <https://phil.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/23.pdf> (дата звернення: 21.08.2025).

9. Лебедь Л., Киливник В., Кушнір А. Establishing translation competence during the philologist training process. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2024. № 2(26). С. 340-350. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/75717> (дата звернення 16.08.2025).

10. Наумова Ю. С., Комісаров К. Ю. Формування психологічної компетентності усного перекладача (на прикладі японської мови). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. 2024. № 40. С.57-70. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/49972/1/Y_Naumova_K_Komisarov_VisnykKNLU_40_2024_FSM.pdf (дата звернення 19.08.2025).

11. Онищенко М. Ю. Роль і важливість професійної підготовки перекладачів у сучасному світі. *Освіта/Педагогіка*. 2023. <https://zenodo.org/records/8096713> (дата звернення 20.08.2025).

12. Ребрій О. В. Вступ до перекладознавства : конспект лекцій для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» факультету іноземних мов. ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 116 с.

13. Савченко О. В. Компетентнісний підхід у викладанні перекладу. *Теорія та практика сучасної психології/філології*. 2023. № 27.

C.88-94. URL:
<https://dSPACE.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e4ecadc6-e245-4324-9045-1d02f2419d82/content> (дата звернення: 17.08.2025).

14. Смирнова М. С., Хоровець В. Є. Основи усного перекладу : навч. посіб. Маріуполь : МДУ, 2020. 121 с.

15. Черноватий Л. О. Аналіз текстів оригіналу та перекладу в структурі навчання майбутніх перекладачів. *Науковий вісник Чернівецького національного університету: Германська філологія*. 2024. № 848. С. 162-176. <https://journals.chnu.edu.ua/gp/article/view/543> (дата звернення 14.08.2025).

16. Черноватий, Л. М., Ольховська, А. С.. Компетентнісна модель технологічної компетентності майбутнього фахівця з усного перекладу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. № 87(1). С. 320-335.

17. Ясинська Т. О. Підготовка перекладачів у ЗВО: компетентнісний вимір. *Наука і освіта*. 2023. № 4. С.28-35. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2023/4_2023/5.pdf (дата звернення: 21.08.2025).

18. Angermeyer P. S. Beyond translation equivalence: Advocating pragmatic equality before the law. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/348993181_Beyond_translation_equivalence_Advocating_pragmatic_equality_before_the_law (дата звернення: 22.08.2025).

19. Baker M. In other words: a coursebook on translation. London: Routledge, 2011. 352 p.

20. Bernardini S., Ferraresi A., Garcea F., Rodriguez-Blanco N. Corpus approaches to news translation: We can do better than comparable! 2024. URL: <https://akjournals.com/view/journals/084/25/2/article-p198.xml> (дата звернення: 17.08.2025).

21. Bolduc E. Translation and the promise of analogy. 2022. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23306343.2022.2133486#abstract> (дата звернення: 20.08.2025).
22. Bóna J., Bakti M. Silent pauses and disfluencies in consecutively interpreted speech. 2023. URL: https://www.isca-archive.org/diss_2023/bakti23_diss.pdf#:~:text=B%C3%B3na%20and%20Bakti%20,than%20spontaneous%20or%20extemporaneous%20speech (дата звернення: 15.10.2025).
23. Catford J. C. A Linguistic Theory of Translation. 1965. URL: <http://182.160.97.198:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/617/A%20Linguistic%20Theory%20of%20Translation%20by%20J.%20G.%20Catford.pdf?sequence=1> (дата звернення: 15.08.2025).
24. Chernovaty L. Rendering English pharmacological terms into Ukrainian: Translation and didactic dimensions. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 105. 03001. С.1-14. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/16/shsconf_tita2020_03001/shsconf_tita2020_03001.html (дата звернення: 18.08.2025).
25. Chou I., Liu K., Zhao N. Effects of directionality on interpreting performance: Evidence from interpreting between Chinese and English by trainee interpreters. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/356677522_Effects_of_Directionality_on_Interpreting_Performance_Evidence_From_Interpreting_Between_Chinese_and_English_by_Trainee_Interpreters (дата звернення: 03.09.2025).
26. Chroma M. Making sense in legal translation. URL: https://www.researchgate.net/publication/269988272_Making_sense_in_legal_translation (дата звернення: 23.08.2025).
27. Cruchinho S., López Franco M. D., Capelas M. L., Almeida S. Translation, Cross-Cultural Adaptation, and Validation of Measurement Instruments: A Practical Guideline for Novice Researchers. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/381108044_Translation_Cross-

Cultural Adaptation and Validation of Measurement Instruments A Practical Guideline for Novice Researchers (дата звернення: 14.08.2025).

28. Dam H. V. Professionals' views on concepts in translation. *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice*. 2024. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13556509.2024.2320953#abstract> (дата звернення: 23.08.2025).

29. Danylchenko I. Construction as basic translation unit: A case of referring to blind people in English and Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 105. 03003. P.1-13. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2021/16/shsconf_tita2020_03003/shsconf_tita2020_03003.html (дата звернення: 5.08.2025).

30. Dovhanchyna R. Translating paratextual elements of online news texts from English into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 105. 03005. P.1-14. URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/16/shsconf_tita2020_03005.pdf (дата звернення: 24.08.2025).

31. European Commission. EMT Competence Framework. Luxembourg: Publications Office of the EU. 2022. 12 p. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2022-11/emt_competence_fw_k_2022_en.pdf (дата звернення 25.08.2025)

32. Ferraresi A., Pistolia E. Navigating translation equivalence in news corpora: Construction and analysis of a comparalparallel Greek-English corpus on migration. *Translation and Translanguaging in Multilingual Contexts*. 2025. 11(3). P. 334-360.

33. Floccia C., Delle Luche C., Goslin J., White L., et al. Translation equivalent priming in early bilinguals. *Journal of Memory and Language*. 2020. Vol. 110. 104083. URL: https://www.researchgate.net/publication/341794960_Translation_equivalent_and_cross-language_semantic_priming_in_bilingual_toddlers (дата звернення: 17.08.2025).

34. Förster Hegrenæs C. What characterizes default translations? Exploring the default translation hypothesis. 2025. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0907676X.2025.2517263?src=> (дата звернення: 25.08.2025).
35. Gile D. Personal Socio-academic Contributions in Translation and Interpreting Studies. 2023. URL: <https://akjournals.com/view/journals/084/24/2/article-p295.xml?body=pdf-28657> (дата звернення: 18.08.2025).
36. Gillies A. Consecutive interpreting: A short course. New York: Routledge, 2019. 259 pp.
37. Godfrey N. Fidelity in legal coding: applying legal translation frameworks to statutory interpretation. *Information & Communications Technology Law*. 2024. Vol. 33, № 4. P. 415-437. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13600834.2024.2312620> (дата звернення: 24.08.2025).
38. Koller W. Einführung in die Übersetzungswissenschaft. 2020. URL: <https://dokumen.pub/einfhrung-in-die-bersetzungswissenschaft-3825251578-9783825251574.html> (дата звернення: 25.08.2025).
39. Lu R., Abdullah M. A., Hoon Ang L. Modelling error types in consecutive interpreting. 2024. URL: https://www.researchgate.net/publication/385254555_Modelling_error_types_in_consecutive_interpreting#:~:text=quality%20in%20terms%20of%20seven,syntactical%20errors%2C%20lexical%20errors%2C%20false (дата звернення: 03.09.2025).
40. Malau P., Lubis S., Mono U. Errors in Consecutive Interpreting: A Case of Jessica Kumalawongso's Court. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/352784535_ERRORS_IN_CONSECUTIVE_INTERPRETING_A_CASE_OF_JESSICA_KUMALAWONGSO'S_COURT (дата звернення: 06.09.2025).

41. Marangoz E. Ö. New Approaches in Interpreter Training: Enhancing Competence and Adaptation. *International Journal of Language Academy*. 2023. Vol. 11. № 47. P. 42-52. URL: https://www.researchgate.net/publication/374748022_NEW_APPROACHES_IN_INTERPRETER_TRAINING_ENHANCING_COMPETENCE_AND_ADAPTATION (дата звернення 16.08.2025).

42. Moser-Mercer B., Frauenfelder U. H., Casado B., Künzli A. Searching to define expertise in interpreting. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=xo6Hqw8AAAAJ&citation_for_view=xo6Hqw8AAAAJ:u-x6o8ySG0sC (дата звернення: 23.08.2025).

43. Newmark P. A textbook of translation. 1988. URL: <https://archive.org/details/ATextbookOfTranslationByPeterNewmark/page/n11/mode/2up> (дата звернення: 29.08.2025).

44. Nida E. Toward a Science of Translating. URL: <https://iniciacionalatraduccionuv.wordpress.com/wp-content/uploads/2014/01/towards-a-science-of-translating-nida.pdf> (дата звернення: 13.08.2025).

45. Papadakis N., Ntanos S., Dagoumas A., Tsogas M. Cross-language translation & cultural adaptation of standardized instruments: ensuring equivalence. *Applied Acoustics*. 2022. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0003682X22004054> (дата звернення: 17.08.2025).

46. Pöchhacker F. *Introducing Interpreting Studies*. 3rd ed. London: Routledge. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/373672059_Introducing_interpreting_studies (дата звернення: 20.08.2025).

47. Potapenko S. Globalising and localising translation strategies from English into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 105. 02001. C.1-14. URL: <https://www.shs->

conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/16/shsconf_tita2020_02001.pdf

(дата звернення: 22.08.2025).

48. Prieto Ramos F. Translating legal terminology and phraseology: between inter-systemic incongruity and multilingual harmonization. 2020.

URL:

https://www.researchgate.net/publication/347504605_Translating_legal_terminology_and_phraseology_between_inter-systemic_incongruity_and_multilingual_harmonization (дата звернення:

17.08.2025).

49. Rędzioch-Korkuz A. Revisiting the concepts of translation studies: equivalence through the lens of Peircean semiotics. *Linguistics and Applied Language Studies*. 2023. Vol. 2(1). URL:

<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/lass-2022-0008/html> (дата звернення: 22.08.2025).

50. Reiss K. Translation Criticism - The Potentials & Limitations. 2000. URL: <https://parhamti.com/wp-content/uploads/2023/07/Translation-Criticism-%E2%80%93-The-Potentials-and-Limitations.pdf> (дата звернення: 29.08.2025).

51. Reiss K., Vermeer H. J. Towards a General Theory of Translational Action. 2014. URL:

<http://traduttologiageneralenz.pbworks.com/w/file/attachment/139448655/Katharina%20Reiss,%20Hans%20J%20Vermeer%20-%20Towards%20a%20General%20Theory%20of%20Translational%20Action%20-%20Skopos%20Theor.pdf> (дата звернення: 30.08.2025).

52. Riccardi A. On the Evolution of Interpreting Strategies in Simultaneous Interpreting. 2005.

https://www.researchgate.net/publication/271174062_On_the_Evolution_of_Interpreting_Strategies_in_Simultaneous_Interpreting (дата звернення: 26.08.2025).

53. Robinson D. Rethinking dynamic equivalence. *Translation Studies*. 2020. Vol. 13, №. 4. P. 368-387.

54. Rozan J.-F. Note-taking in Consecutive Interpreting (7 principles). 1956. URL: <https://interpretertrainingresources.eu/wp-content/uploads/2020/07/rozan7principles.pdf> (дата звернення: 19.08.2025).

55. Seeber K. Simultaneous Interpreting. 2015. URL: https://www.researchgate.net/publication/312611562_Simultaneous_Interpreting (дата звернення: 18.08.2025).

56. Setton R., Dawrant A. Conference Interpreting: A Complete Course : monograph. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2016. 650 p.

57. Shafiei S., Tavakoli M., Vahid Dastjerdi H. Delving into note-taking technique in consecutive interpreting: academic context in focus. 2017. URL: https://www.researchgate.net/publication/336218053_Delving_into_Note-Taking_Technique_in_Consecutive_Interpreting_Academic_Context_in_Focus_Translation_Studies_Quarterly#:~:text=indicated%20that%20the%20note,interpreting%20classes%20and%20may%20be (дата звернення: 13.10.2025).

58. Suaib R. W., Nur H., Musfirah. The Difficulties In Consecutive Interpreting Toward The Student's Standpoint In Learning Interpreting Subject. 2020. URL: <https://www.ijstr.org/final-print/apr2020/The-Difficulties-In-Consecutive-Interpreting-Toward-The-Students-Standpoint-In-Learning-Interpreting-Subject.pdf> (дата звернення: 04.09.2025).

59. Toury G. Descriptive Translation Studies and Beyond. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1995. 322 p. URL: https://www.academia.edu/37123060/Gideon_Toury_Descriptive_Translation_Studies_and_Beyond_1995_John_Benjamins_Publishing_Company (дата звернення: 24.08.2025).

60. Tsui A. S. M., Chu R., Windsor F., Titone D. Are translation equivalents special? *Cognition*. 2022. Vol. 226. 105170. URL:

<https://www.researchgate.net/publication/359971925> [Are translation equivalents special Evidence from simulations and empirical data from bilingual infants](#) (дата звернення: 25.08.2025).

61. Vozna M., Antonyuk N. Equivalence in Ukrainian-English translation of institutional academic terminology. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 105. 03002. Pp.1-13 URL: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2021/16/shsconf_tita2020_03002.pdf

(дата звернення: 26.08.2025).

62. Wadensjö C. Dialogue Interpreting and the Distribution of Responsibility. 2017. URL: <https://www.researchgate.net/publication/309032282> [Dialogue Interpreting and the Distribution of Responsibility](#) (дата звернення: 28.08.2025).

63. Wang W. Introducing China's Standards of English Language Ability (CSE)-Interpreting Competence Scales. 2021. URL: <https://www.researchgate.net/publication/350797445> [Introducing China's Standards of English Language Ability CSE-Interpreting Competence Scales](#)

(дата звернення 13.08.2025).

64. Zhang Q., Jing Y. The impact of interpreting students' gestures and speech content on speech fluency of consecutive interpreting. 2025. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2025.1568341/full> (дата звернення: 13.10.2025).

65. Zhao N., Cai Z.-G., Dong Y. Speech errors in consecutive interpreting: Effects of language proficiency, working memory, and anxiety. 2023. URL:

<https://www.researchgate.net/publication/374838755> [Speech errors in consecutive interpreting Effects of language proficiency working memory and anxiety](#) (дата звернення: 05.09.2025).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

66. Спільна прес-конференція Президента Естонії та Президента України. Youtube.com. 2025. URL: <https://www.youtube.com/live/OkMFIGOz9n4> (дата звернення: 31.08.2025).

67. Zelensky Holds Press Conference with NATO's Mark Rutte in Kyiv. Youtube.com. 2025. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eFEMgonKcS0&t=4s> (дата звернення: 29.08.2025)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Оригінал

Існує певна різниця між процедурами кримінального і цивільного судочинства, яка може здивувати звичайного оглядача судового процесу. Ця цілком очевидна різниця полягає в тому, що в кримінальному судочинстві позовна сторона сприймається як «державне обвинувачення» (з боку держави), а адвокат, що представляє цю сторону, - як найнятий державою, а не цією стороною. Суттю ще однієї різниці між цивільним і кримінальним судочинством є те, що: (1) в кримінальній справі критерій доведеності чіткіший, та провина обвинуваченого має бути доведена поза всяким сумнівом, (2) не можна в той чи інший спосіб примушувати обвинуваченого в кримінальній справі свідчити проти самого себе і (3) у кримінальній справі виправдальний вердикт присяжних не може бути оскаржений. «Суд без участі присяжних», або «суд першої інстанції», відбувається в основному за тією ж процедурою, що й суд присяжних. Різниця полягає у відсутності тих дій, до яких вдаються лише присяжні, а також у тому, що адвокати викладають свої аргументи так, аби вони сподобалися професіоналові, який приймає рішення щодо справи.

ДОДАТОК Б

**Переклад за допомогою системи машинного перекладу DeepL
Translate**

There is a certain difference between criminal and civil proceedings that may surprise the casual observer of a trial. This obvious difference is that in criminal proceedings, the plaintiff is perceived as the «state prosecution» (on behalf of the state), and the lawyer representing this party is perceived as being hired by the state, not by this party. Another difference between civil and criminal proceedings is that: (1) in a criminal case, the standard of proof is stricter, and the guilt of the accused must be proven beyond a reasonable doubt, (2) the accused in a criminal case cannot be compelled in any way to testify against himself, and (3) in a criminal case, a jury's acquittal cannot be appealed. A «trial without a jury,» or «trial of first instance,» follows essentially the same procedure as a jury trial. The difference lies in the absence of actions that only jurors can take, as well as in the fact that lawyers present their arguments in a way that appeals to the professional who decides the case.

ДОДАТОК В

Переклад - еталон (EDITED)

There is a certain difference between **criminal and civil proceedings** that may surprise an ordinary observer of a **trial**. This quite obvious difference lies in the fact that in criminal proceedings, the **prosecution** is regarded as acting **on behalf of the state**, and the **attorney** representing this **party** is considered to be appointed by the state rather than by the party itself. Another key difference between civil and criminal proceedings is that, first, in a **criminal case** the extent of **weight and believability** is greater, and the defendant's guilt must be established **beyond a (any) reasonable doubt**; second, the defendant in a criminal case cannot in any way be forced to **testify** against himself; and third, in a criminal case, a **jury's acquittal cannot be appealed**. A non-jury trial or trial court is conducted **held** essentially according to the same procedure as a **jury trial**. The difference lies in the absence of actions performed only by **jurors**, as well as in the fact that **attorneys present their arguments** in a way intended to appeal to the professional who **decides the case**.

SUMMARY

The choice of the topic «Analysis of difficulties in consecutive translation from Ukrainian into English» is motivated by the growing importance of consecutive translation in the context of globalization and the intensification of Ukraine's international contacts, as well as the demand for highly qualified specialists capable of ensuring effective intercultural communication.

The relevance of the study is determined by the need to enhance the effectiveness of future translators' training through a systematic examination of typical difficulties and errors that arise during consecutive translation from Ukrainian into English. This will contribute to improving teaching methodologies, developing professional competence, and fostering skills for spontaneous, accurate, and contextually appropriate language production.

The purpose of the study is to identify the main difficulties that arise during consecutive translation from Ukrainian into English and to generalize methodological recommendations for their resolution.

The scientific novelty of the study lies in the analysis of difficulties and common errors in consecutive interpreting from Ukrainian into English, the synthesis of previous research, and the proposal of a systematic approach to methodological recommendations that integrates cognitive, linguistic, and methodological aspects.

The practical significance of the results lies in their potential application in the educational process within translation-related courses. The observations and recommendations summarized in the study may contribute to improving the teaching of consecutive interpreting and designing training sessions aimed at developing the professional competence of future translators.

The study begins with Chapter 1, Theoretical foundations of the consecutive translation process, which examines consecutive translation as a key component in the professional training of future translators. This chapter

addresses the development of linguistic, sociocultural, and cognitive competences, memory enhancement, analytical thinking, and communication strategies, while also exploring the concepts of equivalence and adequacy and their contextual interdependence.

Chapter 2, Investigation of difficulties in teaching Ukrainian into English consecutive interpretation, focuses on the challenges that arise during the learning and performance of consecutive interpretation. It highlights issues related to perception, memorization, and reproduction of information, emphasizing the importance of language competence, discourse comprehension, and subject-specific knowledge, as well as cognitive load, working memory limitations, and speech-performance disruptions. The chapter also analyzes common types and forms of translation errors encountered by future translators.

Finally, Chapter 3, «Research on difficulties and errors in consecutive interpreting by future translators from Ukrainian into English,» presents an analysis of mistakes identified during consecutive interpreting, including errors in terminology, grammar, syntax, prosody, and speech fluency, as well as the level of autonomy and spontaneity of speech. The study is based on the analysis of consecutive interpreting results of bachelor's students from the Department of Translation Studies, presented in the form of audio recordings and their textual versions. Based on the obtained results and previous research in this field, methodological recommendations were formulated to develop lexical, grammatical, and communicative skills. These recommendations include exercises and strategies aimed at improving terminology use, linguistic flexibility, and speech quality.

The results of the study were tested and confirmed.